

„A múlt ismerete nélkül nem lehet jövőt építeni.”
Széchenyi István

Bencsik István¹

AZ ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSI RENDSZER (ATBR) SZERVEZETI KORSZERŰSÍTÉSE (történeti visszatekintés)

Absztrakt

Az integrált Logisztikai Támogató Rendszer (LTR) az elmúlt évek során jelentős átalakulásokon ment keresztül. Változtak a szervezetei és azok tagozódása mind minisztériumi, mind csapatszinten. Egy sor feladat, hatáskör a szervezetek között átcsoportosításra került, amire kialakult a jelenlegi szervezeti, feladat, hatásköri és vezetési tagozódás. Annak érdekében, hogy áttekinthetőbb legyen ez a rendkívül fontos szakterület, célszerű megismerni kialakulásának előzményeit, feltárni keletkezésének „gyökereit” és ezáltal az esetleges továbbfejlesztéséhez néhány használható tapasztalatot szerezni.

Kulcsszavak:

rendszerstruktúra, anyagellátás, technikai biztosítás, hadtáp, védelemgazdaság

Bevezetés.

Cikkem megírására azok a logisztikus kollégák buzdítottak, akik szakmájuk szeretetéből kiindulva meg kívánják ismerni annak a Logisztikai Támogató Rendszernek a múltját, kialakulásának gyökereit, melyben jelenleg is dolgoznak, vagy különböző okok miatt már elhagyták azt.

Ennek a megtisztelő kérésnek azért is tudok eleget tenni, mert az 1970-es évek elejétől a jelenlegi logisztikai rendszer elődjének, az Anyagi-Technikai Biztosítási Rendszer (ATBR) korszerűsítésének, a szervezeti integráció létrehozásának tevékeny résztvevője voltam először elemző, javaslattevő, kidolgozó minőségben, majd az integráció első, 1983-ban megvalósult üteme döntés előkészítő tevékenységének szellemi irányítójaként.

Ez a cikk lényegében egy történeti visszatekintés, melyben bemutatásra kerülnek azok az indokok, melyek halaszthatatlanná tették egy olyan rendszerstruktúra beindítását, melynek várható és elvárt végeredménye egy korszerű szervezeti és működési rendszer kell legyen. Az új struktúrával szembeni elvárás, hogy az minden körülmények (béke és „M”) között magas fokon tudja megvalósítani a HM szinttől a legalsó, önállóan gazdálkodó, csapat szintig bezárólag a (had-)műveleti csapatok mindenoldalú támogatási rendszerén belül a hadi-technikai eszközök technikai hadrafoghatóságát és a csapatok mindennemű ellátását. A cikkben felhasználásra kerültek a Honvédelem című folyóirat titkos számaiban 1972, 1974 és

¹ dr. Bencsik István nyá. mérnök altábornagy

1977 évben, az integrációval kapcsolatos tanulmányaim, melyek fokozatosan, lépésről lépésre mutatják be azokat a „merész” elgondolásokat, melyek az integráció mi-
benlétének, kialakításának és a megoldás feltételeinek javaslatai is voltak egyben. **A cikk végigvezeti az olvasót a kezdetektől az integráció megvalósítására vonatkozó döntésig vezető rögzös úton.**

Tekintve, hogy a rendszerszervezés ütemeiről, a kidolgozás ideiglenes megszakításainak körülményeiről, a megvalósításra irányuló döntési folyamatról, annak sajátosságáról **számomra nem érhető el okmányok (tanulmányok, feljegyzések, jegyzőkönyvek, stb.), így ezekről csak saját visszaemlékezéseim alapján tudok számot adni.** Ennek megfelelően fűztem megjegyzéseket is az egyes fejezetekhez.

A cikkben számos helyen előfordul **a címben feltüntetett fogalom, így indokolt annak tartalmát, meghatározását definiálni:**

Az Anyagi-Technikai Biztosítási Rendszer² (ATBR) magában foglalja mindazon szervezeteket és azok tevékenységét, melyek a beszerzési (értékesítési), haditechnikai fejlesztési (benne K+F és minőség-ellenőrzés, felügyelet), beruházási, védelemgazdasági (benne pénzügyi és katonai gazdálkodási), egészségügyi, közlekedési és szállítási, készletképzési, raktározási, technikai biztosítási (ellenőrzési, javítási, üzemben tartási), komplex haditechnikai és hadtáp jellegű ellátási tevékenységi folyamatok megvalósítására, ezek informatikai kezelésére, az adminisztráció működtetésére, mindezen folyamatok vezetésére, az erőforrás, a felhasználás és az ellátás tervezésére, az ellenőrző felügyeletre, a szaktudást biztosító kiképzés folytatására irányulnak.

E definíció természetesen differenciáltan vonatkozik a különböző szervezeti és vezetési szintekre.

Az Anyagi-Technikai Biztosítási Rendszer megnevezés az orosz „Szisztjéma Matyeriálno-Tyehnyicseszkovo Obeszpecsényija” fogalom adaptációjából született.

Ennek háttéréről is érdemes néhány gondolatot megemlíteni:

Az 1949-es évtől kezdődően megkezdődött a Néphadsereg állományából fiatal **tisztek, hallgatók, növendékek beiskolázása az akkori Szovjetunió haditechnikai irányultságú felsőoktatási intézményeibe** azzal a célkitűzéssel, hogy ezekkel - az akkori megnevezés szerinti - káderekkel fogják majd lecserélni a hadseregben még alkalmazott, az előző politikai rendszerből átvett tiszteket, tiszthelyetteseket. Ezek a káderek a mérnöki, technikus tanulmányaik befejezése után, kisebb kitérőkkel, rövid szakmai gyakorlat megszerzése után, **vezető beosztásokba kerültek és ott hasznosították a külföldön tanultakat.** Ez a hasznosítás azzal járt, hogy **az 1960-as években már meghonosodott a Néphadseregben az ATBR terminológia** (és még sok más szakterület terminológiája is), de meghonosodtak **a terminológiák által lefedett tartalmak is.** Ez nem ment nehezen, mert a Néphadsereg szervezeti felépítése követte a szovjet ajánlásokat, és a szervezetek könnyen befogadták az adaptált anyagi-technikai működési rendszert. Segítette ezt az a körülmény is, hogy

² Ami a Logisztikai Támogatási Rendszer (LTR) terminológiát illeti megállapítható, hogy az szakmai tartalmát tekintve megegyezik az ATBR tevékenységi tartalmával. Különbözik azonban politikai, védelempolitikai, szervezeti és működési háttére vonatkozásában.

az orosz nyelvből magyarra átültetett kezelési, működtetési, javítási utasítások lényegében megegyeztek a külföldön tanítottakkal.

Az 1960-as évek előtt a Néphadseregben alapvetően a második világháborús haditechnikai eszközök voltak rendszerben. Ezeknek az anyagi-technikai biztosítását a fegyvernemi főnökségek, vagy parancsnokságok szervezetébe tartozó ágazati szolgálatok (műszaki, vegyivédelmi, híradó, repülő stb.), valamint a Hadtáp Főcsoportfőnökségbe integrált hadtáp szolgálati ágak önállóan végezték el. Kivételt képezett a fegyverzeti, valamint a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat, mely az előbb említett szolgálati ágakkal együttműködött, de kezelte az anyagi-technikai szolgálatok nélküli fegyvernemek (tüzér, harckocsizó, tábori légvédelmi tüzér stb.) eszközeit is. Az együttműködésre központi szabályozó okmány nem volt kiadva, viszont az ágazatok belső intézkedései ezt a kötetet tartalmazták.

Az idő haladtával, az egyre inkább komplex (több szakág eszközét magába foglaló) technikai eszköz rendszerbe állítása miatt, **az 1960-as évek elejétől, azonban óhatatlanul felmerült a szervezeti és működési korszerűsítés igénye**, a jobb, a gazdaságosabb, a magyar sajátosságokat messzemenően figyelembe vevő szervezeti és működési rendszer kialakítása. Az első korszerűsítési kísérlet bemutatásával kezdem a cikket, majd rátérek a mintegy 12 évvel később felmerült korszerűsítési igényre. A korábbi negatív tapasztalatok miatt ez utóbbi **igényt és annak kiváltó okait, azok valóságát azonban markánsan „igazolni” kellett és be kellett mutatni a megvalósítás mibenlétét, valamint a hozzá vezető utat, a kihatásokat, a megvalósítás előnyeit, hátrányait a döntésre jogosult honvédelmi miniszternek és tanácsadó testületének, a Katonai Tanácsnak.** Ez az oka annak, hogy a cikkemben bemutatott szakmai „igazolás”, az indoklás a szokásosnál terjengősebb és esetenként megisméltető.

1. Az ATBR szervezési tevékenységének lépcsőfokai

1.1. Első kísérlet az anyagi-technikai integrációra.

1961. augusztus 3-án, a Honvédelmi Miniszter³ 0021/1961. számú parancsa alapján, a Honvédelmi Minisztériumban Anyagi és Technikai Főcsoportfőnökség jött létre. Az új főcsoportfőnökség alárendeltségébe kerültek: a Vezérkar Anyagtervezési Csoportfőnökség, a Fegyverzeti Csoportfőnökség, a Páncélos-és Gépjárműtechnikai Csoportfőnökség, a Haditechnikai Intézet és a korábbi anyagnemfelelős fegyvernemi főnökségek (parancsnokságok) anyagi-technikai részlegei. A Honvédelmi Miniszter 035/1961. számú parancsában bejelentette: A Magyar Néphadsereg anyagi-technikai főcsoportfőnökévé Lakatos Béla vezérőrnagy miniszterhelyettesi rangban került kinevezésre.⁴

Az integrált főcsoportfőnökség létrehozásával kapcsolatos információk nem állnak rendelkezésre. Nem tudhatjuk, hogy az integrációt előzte-e meg rendszerszervezési tevékenység, milyen indokok, elemzések, következtetések, javaslatok feltárása alapján született meg a csak HM szervezeteket érintő döntés. Azt sem lehet tudni, hogy

³ Czinege Lajos honvédelmi miniszter; Hivatali idő: 1960. május 17. – 1984. december 6.

⁴ Forrás: dr. Gáspár Tibor, Fejezetek a fegyverzeti szolgálat és jogelődei történetéből IV. rész Katonai Logisztika 2013-1.szám 92-93.oldal, HL MN – KGY A II/B – 32/b.

ez az intézkedés a csapatok fegyverzeti és technikai biztosításának szervezeti, vezetési és szakmai tevékenységét mennyire érintette. Csak feltételezni lehet, hogy az előkészítő műveletek még az előző honvédelmi miniszter⁵ idejére nyúlnak vissza, mert ő rendelkezett mérnöki végzettséggel és hadsereg főfelügyelői gyakorlattal. Az előkészítésben nem valószínű, hogy az ez időben funkcionált vezérkari főnökök tevélegesen közreműködtek volna, figyelembe véve felkészültségük hadművelleti-harcászati irányultságát.

Ez a főcsoportfőnökség nem volt hosszú életű és ennek főbb okait az alábbiakban találjuk meg:

* 1962. augusztus 22-én és 24-én⁶ Czinege Lajos – immár – vezérezredes, honvédelmi miniszter az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokságán tárgyalta ismét, ezúttal a „Duna” gyakorlat tapasztalatairól. Az erről szóló jelentést szeptember 6-án keltezte a Politikai Bizottság számára. Az irat bevezetője kitér Andrej Antonovics Grecskó, a Szovjetunió marsalljának, az EFE főparancsnokának, a szovjet védelmi miniszter első helyettesének a nemzetközi helyzet várható változásával kapcsolatos elemzésére, a Magyar Néphadsereg katonai-politikai és hadászati állapotára, illetve arra, hogy Magyarország – geostratégiai helyzetéből fakadóan háborús csapások esetén – hadszíntérré válhat.

A magyar fél által – korábban írásban – megfogalmazott kérdéseire is a tárgyalás folyamán kapott választ a szovjet vezetéstől. A témák az alábbiak voltak:

1. A hadrend béke- és „M” létszámának, a fegyvernemek arányai kialakításának a problémaköre.
2. A fegyverzet és a haditechnika változása.
3. A hadszíntér előkészítésére vonatkozó követelmények.
4. Az EFE főparancsnokának a Magyar Néphadsereg felső vezetése átszervezésével kapcsolatos, korábbi és többször megfogalmazott aggályai, mely szerint **szükségesnek tartja, hogy a fegyvernemi parancsnokok a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe kerüljenek és gyakorlati munkájukat a Vezérkar fogja össze. Felvetődött – „javaslatként” – az Anyagtervezési Csoportfőnökségnek a Vezérkar, a – Vezérkar állományában lévő – közlekedési szervnek pedig az MN hadtápfőnök alá történő rendelése. A feladatokat az új kiképzési év megtervezését követően – 1963. január 1-jével – célszerű végrehajtani, amely feladat az anyagi és technikai miniszterhelyettes munkakörének átdolgozását vonja maga után.**

⁵ Révész Géza honvédelmi miniszter. Hivatali idő 1957. május 9. – 1960. május 17. Elvégezte a műegyetemet (Szovjetunió 1934) és I. osztályú mérnök-tiszt lett a szovjet Vörös Hadseregben. 1955–57-ben az Országos Tervhivatal katonai elnökhelyettese, később a néphadsereg főfelügyelője volt. (adat: internet)

⁶ Kivonat és szemelvények (*-tól *-jelig) Magyar Ildikó: A Magyar Néphadsereg szervezeti korszerűsítésére irányuló törekvések 1961-1962-ben, néhány szervezeti változtatás, átszervezés tükrében Hadtudományi Szemle 2012. 5. évfolyam 1-2. szám 333-336. oldalak
http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_alt_magyar_ildiko_330_337.pdf

A honvédelmi miniszter 1962 decemberében újabb előterjesztéssel élt az MSZMP Politikai Bizottsága felé, a Honvédelmi Minisztérium ismételt átszervezéséről. Az okmány bevezetőjében az újabb átszervezés indokát így határozzák meg: „A honvédelmi minisztérium jelenlegi szervezetét 1961 őszén alakítottuk ki azal az elgondolással, hogy a következő két-három évben a hadsereg korszerűsítésének és fejlesztésének feladatát megoldva, fogjuk újra megvizsgálni és a szükséges mértékben módosítani. A Magyar Néphadsereg vezetésének egy éves tapasztalatai, a vezetés szervezetének alapos vizsgálata, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka által vezetett áprilisi /:„Duna”:/ hadműveleti-harcászati gyakorlat tapasztalatainak feldolgozása azt mutatja, hogy **a Honvédelmi Minisztérium szervezetét –feladatainak eredményesebb elvégzése érdekében – már most szükséges átalakítani és megerősíteni. Ilyen módosításokat ajánl az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka is.** Ugyanakkor a Magyar Néphadsereg fejlesztése és korszerűsítése 1962 őszén a csapatoknál nem jár átszervezéssel. Nem változik meg a Honvédelmi Minisztérium tevékenysége, de a feladatok tervszerűbb, rugalmasabb, operatívabb megoldását biztosítja. A főbb változtatási intézkedések a minisztérium szervezeteinél:

- a fegyvernemi főnökségeket a Kiképzési Főnökség alárendeltségéből önálló csoportfőnökségekké szervezni;
- a fegyvernemi anyagi osztályokat az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnök alárendeltségéből visszahelyezni a fegyvernemi főnökökhöz;
- a Fegyverzeti Csoportfőnökséget, valamint a Páncélos- és Gépjárműtechnikai Csoportfőnökséget az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnök alárendeltségéből önálló csoportfőnökséggé szervezni;
- az Anyagtervezési Csoportfőnökséget az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnök alárendeltségéből visszahelyezni a Vezérkar Főnök alárendeltségébe;
- az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnökséget a fenti változtatásokkal Hadi-technikai Fejlesztési Csoportfőnökséggé szervezni;
- a Vezérkar közlekedési osztályát a hadtápfőnök alárendeltségébe szervezni.*

Az MSZMP Politikai Bizottsága vélhetően elfogadta a honvédelmi miniszter javaslatát, mert:

A Honvédelmi Miniszter a 0026/1963. számú, 1963. augusztus 17-én kelt⁷ parancsában elrendelte a HM szervezeti módosítását 1963. szeptember 01-i hatállyal. E parancs értelmében: "1/b. Az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnökség eddig végzett munkájáért elismerésemet fejezem ki. A további fejlődés követelményeiből kiindulva szervezetét megszüntetem..."

A mintegy két évig élt főcsoportfőnökség megszüntetésének külső okát, körülményeit nem kívánom véleményezni. Ez a politika szférájába tartozik.

Megjegyzem azonban, hogy ily módon kurtán-furcsán **elhalt az a lehetőség, hogy a rendszerszervezés tovább folytatódhasson és az első ütemben létrehozott szervezeti integrációt tevékenységi integrációvá fejlesszék HM szinttől a csapatokig bezárólag.** Nem ismeretes az sem, hogy ez alatt a két év alatt milyen to-

⁷ Forrás: dr. Gáspár Tibor, Fejezetek a fegyverzeti szolgálat és jogelődei történetéből IV. rész Katonai Logisztika 2013-1.szám 92-93.oldal, HL MN – KGY A II/B – 32/b.

vábbfejlesztések, finom-hangolások történtek. Azt viszont személyes ismereteim alapján tudom, bár ma már nincs rá bizonyítási lehetőségem, hogy az integrált szervezetek minden áron szabadulni akartak a főcsoportfőnökségi „kolhoz”-ból, melyhez nagy támogatást nyújtottak a visszaigénylő fegyvernemi főnökségek és a vezérkar, amely az Anyagtervezési Csoportfőnökség elcsatolása miatt „félkarú óriásnak” érezte magát.

Az eső integrációs kísérlet kudarccal járt. A „gyökereit” kitépték.

1.2. Az ATBR szervezési tevékenységének első lépcsőfoka.

A Néphadseregben szigorúan szabályozott titkos ügyvitel működött. Ennek következtében az előző fejezetben leírtakról semmilyen hivatalos okmányt nem ismerhetünk meg (még a miniszteri parancsokat sem!, ezeket az érintettek a páncélszekrényeikben őrizték, vagy leadták megsemmisítésre). Ezért az 1961-1963 években történekről, az idősebb kollégák elmondása alapján annyit tudtunk csak, hogy „volt valami integrációs törekvés, de az személyi okok miatt megszüntetésre került”.

Mai fejjel gondolkozva megjegyzem, hogy 12 évvel e történekr után nagy merészség volt a „témát” újra kezdeni, vállalni az esetleges kudarcot, mert ez időben ugyanaz a személy volt a honvédelmi miniszter, aki kénytelen volt az 1961. évben kiadott (létesítő) parancsát egy két évvel később kiadott (megszüntető) parancsával helyesbíteni.

Ebben a fejezetben egy 1972-ben, a Honvédelem című folyóirat titkos számában közzétett tanulmányom rövidített változatát mutatom be azzal a szándékkal, hogy **érzékeltessem az ATBR szervezése első csirájának mibenlétét, az első megkapaszkodni kívánt gyökerecskét.**

A tanulmány születésével kapcsolatban el kell mondanom, hogy **az ATBR-ben** egyre erőteljesebben mutatkozó **anomáliákról a katonai felső vezetésnek** tett rövid szóbeli, vagy írásbeli **jelentések** a szakmai tartalmuk, a bonyolultságuk, a részükre átláthatatlanságuk miatt **nem váltották ki a vezetés megértését**, nem érzékelték (vagy mi nem tudtuk kellően érzékeltetni) az ügynek a hadrafoghatóságra, a gyors technikai készenlétre, az anyagi-technikai szervezetekben kialakult bonyolult együttműködésre károsan visszaható tényét.

A problémák minden szakágnál, de leginkább a fegyverzeti, valamint a páncélos- és gépjárműtechnikai szakterületeken voltak érzékelhetők HM szinttől csapatszintig bezárólag. A megoldás első lépéseként a tudományos tevékenységben rejlő lehetőség kihasználása mutatkozott, azaz megírni egy probléma összefoglaló tanulmányt és megjelentetni azt a Honvédelem titkos számának hasábjain, tudván, hogy az abban megjelenő cikkeket a legtöbb katonai vezető legalábbis „átfutja”. Megírására én vállalkoztam, mint friss hadtudományi kandidátus.

A tanulmány eljutott a katonai felső vezetéshez és buzdítást kaptunk arra, hogy „csak folytassuk a tudományos elemzést” és majd számoljunk be arról, hogy mire jutottunk, mik a javaslataink konkrétan. A témában elmélyedő és an-

nak meghatározó **támogatója Oláh István vörög**. HM kiképzési főcsoportfőnök, miniszter helyettes, a Katonai Tanács tagja volt.

Az alábbiakban tekintsük át a tanulmány rövidített változatát:

1.2.1. Gondolatok az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítéséhez⁸

A vezetés korszerűsítésére tett sokirányú intézkedés következtében minden elvi alap rendelkezésre áll ahhoz, hogy a sok-sok hasznos, de általános jellegű elképzelés tanulmányozása után az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítésének konkrétumairól, a rendszerszervezés módszereinek tényleges felhasználásáról beszéljünk.

A vezetéselméleti szakirodalom alapján egy korrekcióra megérett „rendszer” átszervezéséhez az alábbi logikai sorrendet láttam elfogadhatónak:

- tárjuk fel és elemezzük a rendszer fontosabb sajátosságait, meglévő főbb problémáit,
- szükség esetén végezzünk teljes felmérést egyes részterületeken,
- vonjuk le az elemzés alapján a szükséges és általánosítható következtetéseket,
- alkossuk meg az új rendszerrel szemben támasztott követelményeket,
- tervezzük meg az új rendszert a követelményeknek megfelelően,
- típuspéldákkal és modellezéssel győződjünk meg az új rendszer elméleti jóságáról,
- a rendszer elfogadása után valósítsuk meg a kísérleti bevezetést,
- üzemeltessük (működtessük) a kísérleti rendszert és a szükséges korrekciókat hajtsuk végre,
- vezessük be véglegesen a rendszert, gondoskodjunk folyamatos működéséről és karbantartásáról.

A rendszerszervezés fenti logikai sorrendje, az egyes tételek végrehajtásához szükséges bővebb elvi útmutatások a **polgári szakirodalomban** különböző részletességgel és megfogalmazásban megtalálhatók. **Ezek felhasználhatósága, adaptálása azonban csak akkor lehetséges, ha az átszervezésre kerülő rendszer legalapvetőbb problémáit, a későbbi rendszerrel szemben támasztott követelmények nagybani körvonalait már a munka beindulásánál látjuk és ez a látókör lehetővé teszi számunkra, hogy a kialakításra kerülő rendszer (jelen esetben az anyagi-technikai biztosítás rendszere) a hadsereg többi rendszerébe szervesen beilleszkedjen.**

A **jelen tanulmány célja**, hogy a rendelkezésre álló terjedelem határain belül **felhívja a figyelmet** azokra a lényegesnek vélt **jellemzőkre**, szempontokra, követelményekre, melyek birtokában — a szerző elgondolása alapján — **egyszerűbben oldhatók meg az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítésének középtávú feladatai.**

⁸ Szerző: dr. Bencsik István mk. alez. MH FVSZF I.h
(A cikk megjelent a HONVÉDELEM 1972/ 6 T számában.)

Melyek az anyagi-technikai biztosítás főbb jellemzői és problémái, amelyek szükségessé tették a rendszer átszervezését? A téma megközelítésének egyszerűbbé tétele érdekében célszerű csupán a haditechnikai eszközökről beszélni és nem kitérni a hadsereg anyagi rendszeréhez tartozó hadtáp, elhelyezési, pénzügyi stb. eszközökre.

A legkorszerűbb haditechnikai eszközök általában komplexum jellegűek. A komplexumba nem tartozó, vagy a komplexumokon belül levő egyedi haditechnikai eszközök is legtöbb esetben **összetettek: gépjárműtechnikai alvázra szerelt, különböző célokra szerkesztett szak-haditechnikai eszközök, melyek önmagukon belül is a haditechnikai eszközök több ágazatát képviselik.** Jellemző példa erre az **önjáró légvédelmi gépágyú.** Hasonló, de kevésbé bonyolult eszköz a sorozatvető. A tábori rakétakomplexumok jellegzetes eszköze az **önjáró indító állvány,** melyen úgyszintén megtalálhatók a leglényegesebb haditechnikai eszközök részei.

A haditechnikai eszközök anyagnemfelelőssége néphadseregünkben nem egyrendszerű. Vannak **fegyvernemek, melyek a szak-haditechnikai eszközök üzemeltetését (harcszerű használatát), valamint az anyagi—technikai biztosítás minden funkcióját egy szerv keretében szervezik, irányítják, valamint hajtják végre.** Ilyenek például a **híradó főnökség, műszaki főnökség stb.** Ezek a főnökségek a haditechnikai eszközök főcikkeinek és alkatrészeinek (részegységeinek) beszerzésétől és elosztásától kezdve az eszközökre történő kezelő kiképzésig bezárólag **minden folyamatot önállóan irányítanak.**

Más fegyvernemek az előzőektől eltérően egyáltalában nem töltik be az anyagnemfelelős szerepét saját fegyvernemük szak-haditechnikai eszközei tekintetében sem. Ilyenek pl. a **Rakéta-tüzérfőnökség, a Légvédelmi Főnökség stb.** Ezek a fegyvernemek az alárendeltjeik, illetve szakmai alárendeltjeik felé főleg a háborúra történő felkészítés (hadműveleti tervező munka, a kiképzés szervezése és irányítása stb.) terén fejtik ki vezető tevékenységüket. **Haditechnikai eszközeik anyagi-technikai biztosítását más főnökségek végzik.**

A következő csoportba sorolhatók **azok a főnökségek,** amelyek bár rendelkeznek szakcsapatokkal, azonban **fő feladatuk a haditechnikai eszközök túlnyomó többségére vonatkozóan az anyagnemfelelősi feladatok ellátása.**

Ilyenek:

- a **Páncélos- és Gépjárműtechnikai Főnökség,** amely a Néphadsereg minden típusú kerekes és lánctalpas gépjárműtechnikai eszközének anyagnemfelelőse még abban az esetben is, ha a jármű rész egy összetett haditechnikai eszköz, pl. rakéta indítóállvány, híradó gépkocsi, önjáró löveg stb. egy részét képezi. Ez utóbbi példák esetén azonban anyagnemfelelőssége csak a járműrészre korlátozódik.
- a **Fegyverzeti Főnökség** anyagnemfelelőssége a lövészfegyverekre, tábori és légvédelmi rakéta és tüzér komplexumokra, rádiólokátor technikai eszközökre, rakétákra és lőszerre, különböző alap és kisegítő műszerekre terjed ki.

E két főnökség között sem teljesen egyrendszerű az anyagnemfelelőség, ugyanis a harckocsik járműrészükkel, lövegekkel és géppuskáikkal együtt a Páncélos- és Gépjárműtechnikai Főnökséghez tartoznak, amely az anyagi-technikai biztosítás minden funkcióját a harckocsik vonatkozásában ellátja. A harckocsikhoz a tüzérségi és géppuska lőszereket a fegyverzeti főnökség biztosítja. Az előzőekben már említett önjáró légvédelmi gépágyú anyagnemfelelőse a Fegyverzeti Főnökség, de a járműrészeiről természetesen a Páncélos- és Gépjárműtechnikai Főnökség gondoskodik. Hasonló a helyzet a tábori és légvédelmi rakétakomplexumok összetett eszközei tekintetében is. Megint más a rendszer a viszonylag nagy darabszámú páncélozott szállító harcjárművek vonatkozásában, ahol az anyagnemfelelős a Páncélos- és Gépjárműtechnikai Főnökség, de a toronygéppuskák és az irányzó műszer a fegyverzeti szakághoz tartoznak. **Legtöbb eszköz rendelkezik híradó, vegyvédelmi és műszaki eszközzel, egészségügyi és hadtáp szakanyaggal. Ezeknek is más-más szakág az anyagnemfelelőse.**

Külön figyelmet érdemel az a körülmény is, hogy **az anyagi-technikai biztosítás vezetési rendszere** a különböző haderőnemeknél, fegyvernemeknél, csapatoknál is tartalmaz **egy sor eltérő sajátosságot**.

Legjellemzőbb példák:

A **honi légvédelmi seregtestnél** a haditechnikai eszközök anyagi-technikai biztosítását a seregtest parancsnok technikai helyettese vezeti, azonban a légvédelmi rakéta és a rádiótechnikai mérnök-műszaki szolgálatok a seregtest fegyvernemi főnöknek közvetlen beosztottai.

A **szárazföldi seregtestnél** a technikai helyettes tulajdonképpen csak a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat vezetését tartja kézben. **A rakéta-tüzér és légvédelmi rakéta-tüzér fegyvernemi főnököknek nincs mérnök-műszaki szolgálatuk. Az anyagi-technikai biztosítás funkcióit több eszköz vonatkozásában részükre a páncélos- és gépjárműtechnikai, illetve a fegyverzeti szolgálat tölti be.**

A **seregtest közvetlen hadműveleti-harcászati rakétaegység** parancsnok technikai helyettesi funkcióit a **fegyverzeti szakmai számú technikai helyettes** (főmérnök) tölti be, aki egyben összefogja a rakéta mérnök-műszaki szolgálat, a páncélos- és gépjármű technikai szolgálat és a fegyverzeti szolgálat munkáját. **Az alakulat egyesített javítóműhellyel rendelkezik.**

A **seregtest közvetlen légvédelmi egységnél a parancsnoknak nincs technikai helyettese, csak hadtáp helyettese.** A jellemző haditechnikai eszközök anyagi-technikai biztosítását a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat a fegyverzeti szolgálattal együttesen oldja meg a parancsnok közvetlen alárendeltségében.

Változó és több megoldású az anyagi-technikai biztosítás részét képező javítási és technikai szemlerendszer is. Egyes haditechnikai eszközök javítását csapatnál egyesített javítóműhelyekben (pl. tábori rakéta rendszerek) vég-

zik, más eszközök javítása valamelyik szolgálati ág (páncélos- és gépjárműtechnikai, vagy fegyverzeti) műhelyében a szakágra vonatkozó teljes terjedelemben megtörténik (pl. a gépkocsi és a löveg), de **az összetett haditechnikai eszközök javítása már legalább két műhely közös tevékenységét követeli meg**, főleg akkor, amikor az eszköz teljes ellenőrzése válik szükségessé (pl. sorozatvető, PSZH, rádiólokátor, híradó gk.).

Még inkább bonyolítja a javítás végrehajtását az a körülmény, hogy az összetett haditechnikai eszközök magasabbegység, vagy bázis szintű javításakor az egyes szakági javítóműhelyek legtöbbször nem ugyanazon helyőrségben találhatóak. A „profiltiszta” műhelyek pedig a komplex javításra nincsenek felkészülve. A technikai szemlék rendszere eszközönként (anyagnemfelelősönként) változó és semmi esetre sem mondható el, hogy a komplex haditechnikai eszközök vonatkozásában ez a szolgálati ágak között össze van hangolva, ami egy sor tervezési, koordinálási, kiképzési problémát is felvet.

Az anyagi-technikai biztosítás anyagellátási, nyilvántartási és elszámolási rendszere úgyszintén magában rejti az anyagnemfelelős fegyvernemek és szakaszolgálati ágak összes eltérő sajátosságait. Ennek elsőszámú megnyilvánulását a **határidős jelentéseknél és az anyagnyilvántartási utasítás szolgálati áganként eltérő előírásaiban tapasztalhatjuk**. Olyan anyagoknál, amelyek egy-egy anyagnemfelelős vonatkozásában „profiltiszták” még meg lehetne békélni a sajátosságokkal, de **az összetett haditechnikai eszközöknél, komplexumoknál ezek a sajátosságok már nehezítik a munkát, bonyolulttá teszik az anyagi-technikai biztosítás ellátási, nyilvántartási és elszámolási rendszerét.**

A fentiek az anyagi-technikai biztosítás békeidejű és háborús rendszerére egyaránt érvényesek. Még inkább érzékelhetők a **problémák az anyagi-technikai biztosítás háborús rendszerén**, melyre az elmondottak úgyszintén vonatkoznak. Ezt még egy-két gondolattal jellemezzük:

Az anyagi-technikai biztosítás háborús vezetése elméletileg a különböző szintű hadtáp vezetési pontoknál történik. Az eddigi vezetési gyakorlatokon azonban ennek a vezetési rendszernek csupán kezdeti lépéseit láthattuk, főleg a hadtáp, a páncélos- és gépjárműtechnikai, valamint fegyverzeti technikai szolgálatok együttműködése vonatkozásában. A nemrég levezetett „Tranzit-72” gyakorlat tapasztalatai is igazolják, hogy ezen a téren még számtalan megoldásra váró feladat előtt állunk. **Nem tisztázódtak még olyan kérdések, hogy az anyagi biztosítás a technikai biztosítástól vezetésileg elválasztható-e, illetve milyen mértékben szükséges elválasztani e két nagy területet és milyen legyen az összekapcsolásuk rendszere.**

Külön **problémakörként jelentkezik az anyagi-technikai biztosítás békeidejű rendszerének a háborús rendszerhez történő közelítése**, illetve ahol az lehetséges, egyrendszerű kialakítása. Ez jelenleg még nincs megfelelően kialakítva.

Mind a békeidejű, mind a háborús anyagi-technikai biztosítási rendszerre egy-

formán jellemző, hogy a **gépi adatfeldolgozás csak minimális mértékben van bevezetve egy-egy részfeladat megoldására.**

Az előző pontban csupán vázlatosan érintett főbb jellemvonások, valamint az anyagi-technikai biztosítás rendszer jelenlegi helyzete alapján levonhatjuk következtetésként, hogy:

- a haditechnikai eszközök fejlődése, technikai bonyolultságának növekedése miatt **az anyagi-technikai biztosítás rendszer** közép és alsó szintű vezetése, a javítási alrendszere, a végrehajtás szervezeti megoldása, a végrehajtáshoz szükséges képzettség szintje az új eszközök vonatkozásában (főleg a komplexum jellegű eszközöknél) **az egy-két évtized alatt kialakult jelenlegi biztosítási rendszertől eltér.** Ezeket az eltéréseket, azok hasznos oldalait az új anyagi-technikai biztosítási rendszer kialakításakor figyelembe kell venni és tekintve, hogy a jövőben még inkább a komplex eszközök rendszerbe állítása várható, alapváltozatnak lehet elfogadni,
- a néphadseregben **az anyagi-technikai biztosítást nem egységesen kialakult anyagnemfelelősi rendben hajtják végre a fegyvernemek és szolgálati ágak. Széles körű elemzéssel el kell dönteni, hogy lehet-e (vagy kell-e) leválasztani a fegyvernemektől az anyagi-technikai biztosítás folyamatait.** Az elemzésre és a következtetések levonására jellemző példák állnak rendelkezésre, pl.: a tábori és a honi rakéta rendszerek anyagi-technikai biztosítási folyamatainak különbözősége, az összefegyvernemi szárazföldi csapatok biztosítási rendszere stb.
- az **anyagi-technikai biztosítási rendszeren belül vannak ugyan „tisztán” anyagellátási folyamatok, de a technikai biztosítás folyamatának is van egy (az őt kiszolgáló) anyagellátási részfolyamata, ezért a két folyamat (az anyagi és a technikai) egymástól teljesen nem választható el,** azonban a főcikkek, komplett eszközök vonatkozásában az elválasztás megvalósítható, ha ezt valamely célszerűség diktálja,
- az anyagi-technikai biztosítás **új vezetési rendszerének körvonalazása nem képzelhető el addig, amíg a fenti következtetésekben leírtakra egyértelmű válaszok nincsenek kialakítva,**
- az anyagi-technikai biztosítás háborús vezetésének rendjét a békeidejű vezetési rend kialakításával párhuzamosan, azokat maximálisan egymáshoz közelítve kell kialakítani úgy, hogy az eltérés csak a béke idő, illetve a háború sajátosságai miatt álljon fenn.

Az újonnan kialakításra kerülő **anyagi-technikai biztosítási rendszernek véleményem szerint az alábbi követelményeknek kell megfelelni:**

1. Az anyagi-technikai biztosítás rendszerében legyen egyértelműen kimutatható, **hogy mely szerv felelős az adott haditechnikai eszköz (komplexum):**
 - rendszeresítési javaslata mindenoldalú kidolgozásáért, az érintett szervek részfeladatainak koordinálásáért,
 - a készletképzés nagyságának meghatározásáért (beleértve a főcikkek és

tartalék alkatrészek és részegységek mennyiségét, lépcsőzését, a szükséges tartalékok kialakítását),

- a rendszerbe állítás feltételeinek biztosításáért (beszerzés, elhelyezés, szervezeti, személyi és kiképzési biztosítás, javítási rendszer, anyagi pénzügyi biztosítás stb.),
- a rendszerbe állítás végrehajtásáért,
- a békeidejű és háborús üzemeltetés (igénybevétel) folyamatosságának biztosításáért,
- a háborús felhasználások, vagy veszteségek pótlási rendszerének működtetéséért.

2. A felelősség meghatározásával párhuzamosan legyen egyértelműen kimutatható, hogy az **anyagi-technikai biztosítási rendszer vezetésében, melyek a konkrét főlé- és alárendeltségi viszonyok**, minél kevesebb legyen a koordinálandó terület, ahol csak lehetséges, **érvényesüljön az egyszemélyi vezetés**.

3. Az anyagi-technikai biztosítás rendszere **minden haditechnikai eszközre (komplexumra) egyaránt vonatkoztatva egyforma legyen**, de szükség esetén **vegye figyelembe a sajátosságokat** is úgy, hogy az az egész rendszerre ne hasson vissza.

4. **A komplex haditechnikai eszközökre a technikai biztosítás rendszere** (különböző szintű technikai ellenőrzések és javítások) **egységesen foglalja magában az összetett eszköz minden részegységére vonatkozóan az ellenőrzések és javítások végrehajtásának komplex rendjét és módszereit. Szüntesse meg az eddigi szakszolgálati szétparcellázásokat, egységes utasításokban szabályozza az eszköz (komplexum) üzemeltetési és javítási rendjét.**

5. **Az anyagi-technikai biztosítás információs rendszere tegye lehetővé, hogy mind az anyagi** (ellátás, nyilvántartás, érték, szükséglet, elszámolás, igénylés stb.), **mind a technikai biztosítás** (üzemeltetési óraszámok, megtett km, meghibásodási statisztika, javítási tervszámok, kapacitás számvetés stb.) fogalomkörébe **tartozó számszaki mutatók a megkövetelt helyekre eljussanak, gépi úton feldolgozásra kerüljenek, és azokból a szükséges következtetések levonhatók legyenek.** Az információs rendszer és annak részei – alapelvüket tekintve – minden haditechnikai eszközre vonatkozóan egyformák (egységesek) legyenek. Az információs rendszer tegye lehetővé, hogy a **technikai biztosítás elvégzéséhez szükséges anyagi vonatkozású információk az anyagi biztosítás információi között jelentkezzenek, azaz a két biztosítási alrendszer információi között meg legyen a kapcsolat.** A békeidejű információs rendszer tegye lehetővé a háborús rendszerre történő áttérést mind gépi, mind manuális módszerekkel.

Az új, integrált anyagi-technikai biztosítási rendszer kialakításának elképzelt mozzanatai:

Az anyagi-technikai biztosítási rendszer korszerűsítésének, integrációjának gondolatát, megérett szükségszerűségét azok a problémák vetették fel, melyeket, ha nagyon **vázlatosan** is, a tanulmány első részében összegeztem. A jelen-

legi biztosítási rendszer irányításában és végrehajtásában részt vevő **szervek vezetői** a gyakorlati élet által felvetett problémák és nehézségek hatására saját **szakterületeiken jelentős erőfeszítéseket tesznek** a harcoló csapatok anyagi-technikai biztosításának jobbá tétele terén, azonban ezek az erőfeszítések **csak akkor érhetik el maximális hatásfokukat, ha a legrövidebb úton törekednek egy irányba. A törekvéseket és erőfeszítéseket célszerű összefogni, koordinálni és a honvédelmi miniszter által megjelölt távlati célhoz vezető úton úgy vezetni, hogy a munkában a rendszerszervezői módszerek érvényesüljenek, a kialakításra kerülő új anyagi-technikai biztosítási rendszer logikus, egyszerű és ellentmondás mentes legyen.**

A tanulmányban eddig leírtak és a gyakorlati élet tapasztalatai alapján az anyagi-technikai biztosítás **korszerűsítésére irányuló rendszerszervezési munka folytatásának mozzanatait az alábbiakban látom**, melyeket tézisszerűen, részletezés nélkül sorolok fel:

1. A jelenleg folyó **rendszerfelmérési módszert kutató munka befejezése**, a kialakított kis- és nagyléptékű felmérési módszerrel **a típus szervek felmérése, a felmérés elemzése és a következtetések levonása.**

2. A munka eredményeképpen **várható egy sor olyan megállapítás és ellentmondás feltárás, mely jellemezni fogja a jelenlegi anyagi-technikai biztosítási rendszer bonyolultságát, szerteágazását, sokirányú kapcsolatait, az anyagnemfelelősség megosztottságát stb.** A megállapítások és elemzések alapján **várható olyan javaslat megtétele, hogy az anyagnemfelelősség új rendszerű kialakítása legyen a rendszerszervezői munka egyik további feladata..**

3. **Az egységes anyagi kód rendszerének kialakítása, a kódolás elvégzése** minden anyagnem, minden anyag fajtájára és azok részegységeire, alkatrészre bezárólag.

Ez a munka lehetővé teszi, hogy az anyagi biztosítás folyamatai gépi úton feldolgozhatók legyenek. **Ez egyben előfeltételt teremt az egységes bizonylati rendszer gépi adatfeldolgozásához.**

4. A felmérési és elemzési munkák befejezése után a kódolási munkákkal párhuzamosan célszerű feladatul szabni az anyagnemfelelős fegyvernemi és szolgálatiág-főnökségeknek, hogy legjobb szakembereik és vezetőik igénybevételeivel **működjenek közre egy típus bizonylati rendszer kialakításában, melynek lényege:**

- egy elképzelt, vagy a gyakorlati életből vett közepes bonyolultságú, de komplex haditechnikai eszközre **kidolgozni a vezérkari és szakágfőnökségi szintű főcikk anyagtervezési szabályokat**, HM szinttől a legalsóbb csapatszintig kialakítani a főcikk nyilvántartási és elszámolási, valamint mozgatási (utalványozási) okmányokat, a főcikkekre vonatkozó időszakos jelentések rendjét, idejét és okmányformáit.
- kialakítani az elképzelt (típus) haditechnikai eszköz főcikkeihez tartozó **alkatrészek bizonylati rendszerét,**

- kialakítani a főcikk kiszolgálásához, karbantartásához és javításához szükséges **segédanyagok beszerzési, felhasználási és bizonylati rendszerét** az alkatrészekhez hasonlóan,
- **meghatározni a különböző szintű eljárások selejtítési jogkörét**, figyelembe véve a jelenlegi helyzetnek azt a jellemvonását, hogy sok alacsony értékű anyag feletti döntés HM szintre tartozik,
- a típus haditechnikai eszköz példáján **kiegészíteni a csapatgazdálkodás szabályait, a hatáskörök továbbfejlesztését.**

Az anyagi-technikai biztosítási rendszer jelentős és egyre inkább jelentősebbé váló részét képezi a technikai biztosítás alrendszere. Ahhoz, hogy a komplex technikai eszközök egységes rendben legyenek ellenőrizve, tervszerű és mindenre kiterjedő legyen a megelőző javítási rendszer, időben ütemezhető és költségvetésileg biztosíthatók legyenek a közép szintű és nagyjavítások, ehhez **egységes rendszerbe kell foglalni a technikai szolgálati ágak által önállóan, sok esetben egymásközi, egyeztetés nélkül megszerkesztett ellenőrzési és javítási rendszert.**

E cél érdekében feladatul kell szabni a fegyvernemeknek és szolgálati ágaknak, hogy minden egyes összetett haditechnikai eszköz ellenőrzési és technikai szemlerendszerét és javítási rendjét vizsgálják felül, **alakítsák ki mind a békeidejű, mind a háborús egységes komplex technikai biztosítási rendszert.** Ez megítélésem szerint csak **úgy hajtható végre, ha az érintett szervek közösen felméri az összetett haditechnikai eszközök ellenőrzési és javítási sajátosságait, egyeztetik a rendelkezésre álló szakmai kapacitást, kidolgozzák a közösen végrehajtandó munkák nómenklatúráját és ismételten beillesztik a kialakított módszert a csapatkiképzés rendszerébe.** A munka egy sor közös szabályozó intézkedés kiadását, a hivatásos állomány átképzését és szakmai tudásának bővítését követeli meg. Az ilyen jellegű szabályozó tevékenység szükségességét az is igazolja, hogy **csapatoknál egy-két helyen a jól együttműködő technikai szolgálati ágak már tettek kezdeményező lépéseket a közös (egységes) technikai biztosítási rendszer kialakítása felé.** Ez azonban többnyire a jó kapcsolatokon alapszik, de nem nyújtja azt a határfokot, mint egy központilag szabályozott rendszer.

Az **egységes, komplex technikai biztosítási rendszer,** főleg a háborús feladatok megoldása **terén lehetővé teszi az eddigi hiányosságok felszámolását. Ezáltal elérhető, hogy:**

- a különböző kapacitású és rendeltetésű javító műhelyek egységes alkalmazása lehetővé teszi a komplex javítást,
- rövidebb lesz a javítási átfutási idő, hamarabb kerülnek vissza a csapatokhoz a megjavított eszközök,
- egy rendszerben lesznek összegyűjtve és javítva a sérült haditechnikai eszközök.

Az egységes technikai biztosítási rendszert feltétlen segíteni fogja az egységes (típus) bizonylati rendszer is, mert általa csökken a javítással, anyagfelhasználással kapcsolatos adminisztráció, egyszerűsödik a jelenleg szolgálati áganként változó bizonylati rendszer.

Az e pontban jelzett feladat **úgy tűnhet, hogy nem része az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítésére irányuló rendszerszervezési munkának, tekintve, hogy itt technikai szolgálatokon belüli problémákról van szó.** Megítélésem szerint ez sarkalatos kérdés, mert innen indulnak ki az **anyagnemfelelősi, szakirányítási, anyagbiztosítási és egyes szakkiképzési problémák is.** Ezért ezzel a kérdéssel érdemesnek tartanám tovább foglalkozni, illetve kutatásokat végezni.

Utoljára, de **elsődrendű feladatként említem meg a haditechnikai eszközök anyagnemfelelősségi kérdéseinek vizsgálatát.** Ez a munka a tanulmány elején vázolt, bonyolulttá kialakult helyzet következtében **a legalaposabb elemzést, néphadseregünk sajátosságainak mindenoldalú vizsgálatát,** az előjáró követelményeinek figyelembevételét, a haditechnikai eszközök várható fejlődési irányának prognózisszerű meglátását igényli.

E munka keretében kell kialakulnia **és eldöntésre kerülnie olyan kérdéseknek, hogy milyen legyen a fegyvernemek anyagi-technikai biztosításának rendszere, el legyen-e választva az anyagi biztosítási alrendszer a technikai biztosítástól, vagy még egységesebb rendszer legyen kialakítva.**

A tanulmány címében jelzett „gondolatok” befejezésekként szeretném aláhúzni azt a véleményemet, hogy **az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítésére irányuló rendszerszervezési munka megítélésem szerint nagy volumenű, a legszélesebb szakismeretet igénylő munka,** melynek sikeres végrehajtásához a különböző **vezetőszervek és szakemberek összefogása, szellemi kapacitásának maximális befektetése szükséges.**

1.3. Az anyagi-technikai biztosítási rendszer szervezésének elkezdése

Mint az előzőekben már említettem a HM Katonai Tanács tagja, Oláh István vörög., kiemelt fontosságot tulajdonított annak, hogy a harcoló csapatok mindenoldalú biztosítása probléma mentes legyen. Oláh István altbgy. vezérkari főnökké történt kinevezése (1973) után az érintett vezetők meghallgatása, majd írásos jelentésük bekérése útján felmérte a vezetési rendszer, a haderőnemek és az azokat kiszolgáló mindenoldalú támogatási szervezetek helyzetét.

Ennek keretében került sor Kiss Sándor vörög. (korábban a HM Páncélos- és Gépjárműtechnikai Szolgálat főnöke, ez időben már a VK. Anyagtervezési Csf. VKFh), illetve személyem (korábban a HM Fegyverzeti Szolgálat F I. h. ez időben a VK Agt. Csf. I. h.) beszámoltatására azokról a szakterületekről, amelyeken hosszú ideig dolgoztunk. A szóbeli előterjesztésünk alapján a **VKF úgy ítélte meg, hogy a haditechnikai eszközök üzemben tartására irányuló technikai biztosítás jelenlegi helyzete a harckészültségre, a hadrafoghatóságra meghatározóan károsan hat.** Jelentésünket írásban is bekérte. (A jelentés rövidített

változata később a Honvédelem folyóiratban is megjelent, melyet az alábbiakban közzéteszek).

A jelentésünk leadása után néhány nap múlva a **VKF elrendelte, hogy alakítsunk egy ideiglenes ATB rendszerszervező csoportot** a leghozzáértőbb ágazati szakemberek bevonásával (eredeti beosztási helyük megtartásával) és döntésre alkalmas változatok kidolgozásával tegyünk javaslatot a rendszer korszerűsítésének koncepciójára. A csoport munkájának mindenoldalú biztosítására, felügyeletére, időszakos jelentések megtételére Kiss Sándor vörgy-t (helyettesét) kérte fel, míg a kidolgozó munka közvetlen irányítására, „szellemi” vezetésével engem bízott meg.

A munkacsoport 1974-ben megalakult és megkezdte e cikkem előző 1.2. és a jelen 1.3. alfejezetében vázlatosan bemutatott problémakör feldolgozását.

Az alábbiakban **ismertetem azt a már említett tanulmány jellegű cikket, amely értelemszerűen az 1974. évben legélesebben jelentkező technikai biztosítási problémakörre fókuszál.**

1.3.1. Gondolatok a technikai biztosítási rendszer korszerűsítéséről⁹

A technikai biztosítási rendszer (TBR) korszerűsítésével kapcsolatos probléma megjelenését a tudományos és állami fórumokon az 1960-as évek második felére tehetjük. A problémakör felvetése tulajdonképpen nem önállóan és nem csupán a TBR-re vonatkozik, hanem az anyagi-technikai biztosítási rendszerre (ATBR) összességében. Az 1960-as évek második felére alakultak ugyanis ki azok az anyagi-technikai biztosítási viszonyok, melyek

- az 1960—63-as időszakban végrehajtott, ugrásszerűen nagy lendületű, minőségi haditechnikai fejlesztési feladatok hatásaként,
- az anyagi-technikai biztosítási feladatok végrehajtása terén évek óta összegyűlt problémák és ellentmondások következtében,
- a Magyar Népköztársaságban bevezetésre került új gazdasági mechanizmus néphadseregi vetületeként

alakultak ki.

Ezek az ATBR viszonyok az elmúlt 5-8 év alatt még inkább megszilárdultak, jellemzői élesen kirajolódtak és megérették az elemzések, következtetések után szükséges hatékony korszerűsítések elvégzésére.

Ezzel a témával foglalkozni jelenlegi időszakunkban azért is szükséges és fontos, mert a tudományos és állami prognózis-tanulmányok bizonyítják, hogy a néphadsereg perspektivikus feladataiban, valamint a haditechnika várható fejlődési irányában olyan jellegű változás nem várható, amely a korszerűsítésre kerülő anyagi-technikai biztosítási rendszer újabb, jelentős korrekcióját kívánná meg a prognózis által átfogott időszakban.

Elfogadott az a megállapítás, hogy az ATBR a Néphadseregben békében a

⁹ Szerző: dr. Bencsik István mérnök ezredes, HM Agt. Csf. I.h (HONVÉDELEM 1974/2 T számában)

harckészültségi és kiképzési, valamint fejlesztési feladatokhoz, háborúban a fegyveres küzdelem megvívásához szükséges eszközök megfelelő mennyiségű és állapotú biztosítására hivatott. A rendszer mibenlétét, jellegét nagymértékben befolyásolják az anyagi-technikai biztosítás tárgyát képező haditechnikai eszközök¹⁰ konstrukciós, üzemeltetési és javítási jellemzői, melyek jelentős megváltozása egyúttal az ATB rendszer jellegének megváltozását is szükségszerűen követelik.

A technikai biztosítás korszerűsítésére irányuló elgondolások, javaslatok kialakításának céljából tehát a jelen időszakban azt kell kitűznünk, hogy olyan rendszert alkossunk, amely néphadseregünk elkövetkező 15-17 éves időszakában megbízhatóan működik, figyelembe veszi a jelenleg kialakult helyzetet és a prognózis által átfogott időszakban rendszerben álló haditechnikai eszközök jellemzőit.

A téma teljes kibontása, feldolgozása és konkrét javaslatok megtétele természetesen nem lehet tanulmányom célja, azonban szerény kísérletet teszek a további részletes kidolgozás alapjául szolgáló koncepció kialakításához, hogy ezáltal is segítsen a problémakör megoldásán fáradozókat.

A néphadseregben rendszerben levő (és várható) haditechnikai eszközök általános jellemzői.

Néphadseregünk fennállásának első két évtizedében használt haditechnikai eszközökre általánosságban elmondhatjuk, hogy azok a második világháborús eszközök, vagy azok korszerűsített változatainak jellemvonásaival rendelkeztek.

Az 1956-os év után bekövetkezett, zömében az 1960-as évek elejére összpontosuló haditechnikai fejlesztés kapcsán rendszerbe álló eszközök egy sor új jellemvonást hoztak magukkal, melyek jelenlegi ismereteink alapján feltételezve, az elkövetkező két-három tervidőszak eszközeire is alapjaiban érvényesek lesznek.

Ezeket a jellemvonásokat és változásuk tendenciáit a következőkben lehet felsorolni:

- Konstruktív jellemzők:

- Egy-egy harci feladat megoldására létrehozott harci eszköz nem egy gépegységből áll, hanem komplexum (összetett) jellegű amiatt, hogy a feladatok megoldását minden oldalról biztosítani lehessen. Ilyen pl.: a tábori, a honi, a csapatlégvédelmi és a páncéltörő rakétakomplexum, a csöves légvédelmi ütegkomplexum stb. (A komplexum jelleg egy-két sajátos esetben egy gépegységen belül van kialakítva: SILKA, SZTRELA-1 stb.);
- A komplexumon belüli harci gépegységek általános esetben önjáróak, illetve a fejlődés perspektívája az önjáróság biztosítása felé mutat. Ebből rögtön következik, hogy majdnem minden haditechnikai eszköz valamilyen

¹⁰ Haditechnikai eszköz megnevezés alatt a tanulmányban a főbb harci és egyéb célú technikai eszközök összességét értjük, pl. tábori és légvédelmi csöves tüzéségi eszközök, tábori és légvédelmi rakétakomplexumok, rádiótechnikai, páncélos- és gépjárműtechnikai, vezetéstechnikai és híradó eszközök, műszaki, vegyvédelmi, repülő, hadtáp technikai, fegyverzeti, lőszer stb. eszközök és anyagok stb.

módon kapcsolódik lánctalpas, vagy kerekes gépjárműtechnikai eszközhöz felépítményével vagy vontatási, szállítási, illetve önálló energia ellátási igényével. Hasonló mondható el a ma már mindenütt megtalálható híradó-eszközökkel kapcsolatban is;

- A harci gépek, vagy egyéb kiszolgáló feladatra rendeltetett eszközök felépítése is összetett. Ma már a legegyszerűbb, de korszerű tüzérségi fegyvereken is megtalálhatók a gépészeti megoldások mellett az elektromos, elektronikus, pneumatikus, hidraulikus és hibrid megoldások is;
- Különösen előtérbe kerültek az elektromechanikus, elektromos és elektronikus megoldású technikai eszközök. Ezen belül is több, általában 2-3 generációt átfogó a jelenleg rendszerben levő eszközök technikai színvonala. Egyre inkább teret hódítanak a miniatürizált részegységek;
- A komplexum jellegű haditechnikai eszközök gépegységei univerzálisan használhatók, más fegyvernemet is kiszolgálni tudó egyedekből (elektronikus számítógép, rádió berendezés, darus gépkocsi, aggregátor, kompresszor stb.) és/vagy speciális csak egy célra alkalmas géprészből tevődnek össze (rakéta indítóállvány, harckocsi, PSZH stb.);
- A komplexum jellegű, vagy harci-gép egyedből álló haditechnikai eszközök valamelyikének, vagy valamelyik részének bonyolultsági foka dominálónan meghatározza a konstrukció jellegét, pl. az önjáró tüzérségi eszközöknél (harckocsi, rohamlöveg stb.) az önjáró rész bonyolultsága a domináló, de a SILKA önjáró légvédelmi gépágyún az elektronikus berendezés a meghatározó. Ugyanilyen módon bonyolultabbnak ítéelhető meg például a PSZH-n a járműrész, míg a rakétacsapatok önjáró vezetési pontjaiban az elektronikus célszámító gép.

- **Üzemeltetési, igénybevételi jellemzők:**

- A hadrafoghatóság folyamatos fenntartása érdekében a haditechnikai eszközöket szigorúan rendszabályozott üzemmódban, élettartamukat meghatározott időre biztosító igénybevételi norma rendszerben szabad, illetve célszerű üzemeltetni;
- A harci technikai eszközök jelentős részénél, egy tényleges harci feladatot végrehajtó személy munkájának minden oldalú biztosítása érdekében - ezen belül a harci eszközének megbízható és maximális hatásfokú alkalmazásának biztosítására - nagy létszámú „személyzet” van igénybe véve. (Nyugati adatok szerint egy vadászrepülő harctevékenységet kb. 60 fő, egy rakétaüteg-parancsnok harcfeladatának végrehajtását 150-200 fő készíti elő.);
- A rendszerben levő harci technikai eszközök egyik jellemvonása, hogy folyamatos hadrafoghatóságuk, valamint a konstrukcióval adott technikai lehetőségeik maximális kihasználhatósága csak abban az esetben biztosított, ha az eszközökön az előírt időszakos, a különböző szintű technikai ellenőrzések időben és hozzáértéssel vannak elvégezve, mind béke, mind háborús időszakban;
- Az üzembiztonság folyamatos fenntartása, valamint a harci technikában levő műszaki lehetőségek maximális kihasználása csak abban az esetben lehetséges, ha az üzemeltető állomány - egyaránt beleértve a hivatásos és sorállományt - a fenti feladatok végrehajtásához megfelelő technikai szak-tudással rendelkezik;

- A technikai eszközök harcszerű használata (békeidejű üzemeltetése) közben, az állomány egyre nagyobb százalékban inkább a technikai, mint a harcászati ismereteire van utalva pl. a lokátortechnikai, rakétatechnikai, rádiótechnikai, műszaki, vegyvédelmi stb. technikai eszközök üzemeltetésénél. Ezt igazolja a hivatásos állomány képzési rendszerének alakulása is. Néphadseregünkben a tiszti vezetőállomány alapképzettsége zömében üzemmérnöki, vagy annak megfelelő. A Szovjetunióban, a tisztek vonatkozásában, előtérbe került a mérnök-parancsnoki, mérnöki és üzemeltető mérnöki képzés, míg a tiszthelyettes képzés a polgári életben szerzett technikus alapképzettség továbbfejlesztésére irányul. A sorállomány képzési idejének nagy részét a fő kiképzési ágga előresorolt technikai kiképzés teszi ki;
- A haditechnikai eszközök hadrafogható állapotáról, üzemeltetési igénybevételi normatíváinak felhasználtságáról, javító és karbantartóanyag készletek szintjéről, a technikai kiszolgálást és a csapatjavítást biztosító tartalék alkatrészekről csak jól megszervezett, a szakterületet célszerűen, de bürokráciamentesen átfogó technikai információ rendszer képes olyan tájékoztatást adni, melynek birtokában a javítástervezési, anyagbiztosítási, megbízhatóság ellenőrzési feladatok elvégezhetők.

- **Javítástechnológiai jellemzők:**

- A korszerű haditechnikai eszközök egyik alapvető jellemvonása, hogy az elhasználódott, előregedett, technikai megbízhatósági határidejükön túlfutott alkatrészek felújítása csapatoknál vagy bázisokon technikailag nem lehetséges, vagy gazdaságilag nem kifizetődő. Ennek következménye, hogy a csapatoknál a megengedett javítási mélységeken belül főleg csak az alkatrészt és blokkot (szerelt egységet) lehet cserélni a hadrafoghatóság helyreállítása érdekében, akár természetes elhasználódásról van szó, akár rongálódásról. Kivételt képeznek azok a gépészeti alkatrészek, melyek törés vagy roncsolás után hegesztéssel vagy más úton helyreállíthatók, illetve az alkatrész a műhelyben legyártható;
- A javítások legnagyobb szaktudást igénylő részét a hibakeresések teszik ki (főleg az elektromos, elektronikus és elektromechanikus berendezéseknél), mely alapos anyag- és működésismereti felkészültséget tételez fel. Nem sokkal kisebb munkaigényűek a javítás elvégzési folyamatába tartozó kötelező beszabályozások, behangolások, kontroll mérések és ellenőrzések;
- Az előzőekben felsorolt üzemeltetési, igénybevételi és javítástechnológiai jellemzőknek megfelelően vannak kialakítva a fegyverrendszerek, komplexumok egyedi és csoportos TASZT¹¹ készletei, valamint a javítókészletek és a műhelyberendezések is.

A technikai biztosítási rendszer feladatai, szerepe és kapcsolatai.

Tanulmányomban a technikai biztosítási rendszer fogalom alatt azoknak a komplex tevékenységeknek összességét értem, melyek a haditechnikai eszközök békeidejű és háborús körülmények közötti folyamatos hadrafoghatóságát biz-

¹¹ TASZT Tartalék alkatrészek, szerszámok és tartozékok

tosítják a különböző szintű technikai ellenőrzések (kiszorgálások, szemlék stb.), különböző mélységű javítások rendszerbe foglalt végrehajtása útján. Ez az úgynevezett technikai biztosítási folyamat. A folyamatot tervező, szervező, irányító, szabályozó tevékenységgel vezetik. A vezetést információrendszer szolgálja ki. Mindezek összessége „a technikai biztosítási rendszer” (TBR).

A fenti általános megfogalmazás alapján a TBR feladatait az alábbiakban összegezzük:

- A haditechnikai eszközök használatához (használatának, üzemeltetésének elsajátításához) szükséges dokumentáció (üzemeltetési, kezelési, igénybevételi, javítási utasítások, segédletek stb.) és kiképzési segédeszközök biztosítása;
- Az üzemeltetés és igénybevétel rendszabályainak kidolgozása, a szükséges normatívák útján történő szabályozása;
- Az alegység (komplexum, harci eszköz stb.) szintű technikai szemlék rendszerének kialakítása, belső tartalmának meghatározása, végrehajtásának (ezt megelőzően elsajátításának) szakirányítása, ellenőrzése;
- A komplex felépítésű haditechnikai eszközök, valamint komplexumok különböző jellegű és rendeltetésű részegységei technikai szemlerendszernek olyan megszervezése és végrehajtásának szakirányítása, hogy a hadrafoghatósági és megbízhatósági mutatók részegységenként közel azonosak legyenek;
- Mind az egyszerű, mind a bonyolult, mind az egyedi, mind pedig a komplexum jellegű eszközök különböző szintű csapat, illetve nagyjavítási rendszerét úgy kialakítani, hogy az mindenkor biztosítsa a véletlen/szükségszerű, továbbá a tervezett javítások megfelelő színvonalú, előírt megbízhatósági tartalékot adó elvégzését;
- A haditechnikai eszközök mellé és a különböző szintű javítóműhelyekbe szükséges alkatrész, szerszámzat és javító-karbantartó anyagok nomenklatúráját, mennyiségét, lépcsőzését és felhasználási normáit úgy kialakítani és „karban tartani”, hogy azok a kötelező technikai ellenőrzések (szemlék) és a megengedett mélységű javítások elvégzéséhez elegendőek legyenek;
- Az üzemeltetéshez, igénybevételhez és javításokhoz tervezett anyagok igénylési, ellátási, tárolási, elszámolási folyamatait szervezni és végrehajtani;
- A fentiekben felsorolt tevékenységeket szakmai (módszer), valamint irányítási (parancsnoklási) úton vezetni, függően a folyamatban meghatározott jog- és hatásköröktől, felelősségi előírásoktól;
- A vezetési tevékenységhez szükséges információkat „szükséges és elegendő” szinten áramoltatni, célszerűen feldolgozni és elosztani.

A technikai biztosítás vázlatosan felsorolt feladatsorából egyértelműen következik a rendszer szerepe és jelentősége. Túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy nagy felelősséggel végrehajtott technikai biztosítás nélkül nem érhető el a haditechnikai eszközök folyamatos megbízható működőképessége, a meghibásodások szakszerű megszüntetése, az eszköz harcértékének gyors helyreállítása, a harci eszközökben rejlő, konstrukciójával biztosított műszaki lehetőségeknek a harc-
tevékenység eredményesebb megvívása érdekében történő teljes kihasználása.

A technikai biztosítási rendszer feladatai mind békében, mind háborúban, jellegüktől függően, különböző helyeken (szinteken) és szervezeti formában kerülnek végrehajtásra. Egy részüket az üzemeltető, alkalmazó parancsnokok és beosztottai hajtják végre az alegységnél, - más részüket a különböző ellenőrző, bevizsgáló (technikai) alegységek és műhelyek, illetve raktárak végzik el, a szakmai és parancsnoki vezetés meghatározott irányítása mellett. A tanulmány további részében visszatérek erre a kérdésre, a meglévő szervezési, vezetési hiányosságok taglalásánál, előre bocsájtólag csupán annyi megjegyzést teszek, hogy a technikai biztosítás feladatai csak minden vonatkozásban rendszerezett, rendszabályozott folyamaton belül kerülhetnek eredményes végrehajtásra.

A technikai biztosítási rendszernek más rendszerekhez kapcsolódásáról, viszonyáról többféle nézetel találkoztam. Általánosan elfogadottnak tekinthetjük, hogy a TBR része az anyagi-technikai biztosítási rendszernek. Tanulmányomban nem törekedtem következetesen a néphadseregi rendszer, alrendszer, részrendszer stb. terminológiák célirányos alkalmazására, mert célom nem az ilyen összefüggések figyelembevételével kialakított elemzés elvégzése és javaslatétel megtétele volt. Ez külön tanulmány témáját képezheti. **Ezen a helyen alapvetően annak rögzítését tartom indokoltnak, hogy a TBR-nek az a része, amely a különböző technikai, ellenőrzési, javítási feladatok végrehajtásának anyagi biztosítását foglalja magában, az egyben az „anyagi biztosítás”-nak is részét képezi és mintegy összekapcsolja a két rendszert.** A technikai biztosítási feladatok eredményessége tehát, részben függvénye az anyagi biztosítási feladatok végrehajtásának is. Erre a jelentős kapcsolatra még célszerű lesz a későbbiekben visszatérni.

A technikai biztosítási rendszer egyik legjelentősebb kapcsolatának ítélnék meg a hadműveleti (békében a kiképzési) feladatokat szabályozó, irányító parancsnoklási (vezetési) rendszerhez történő kapcsolódását. **Ez főleg a kiképzési, illetve hadműveleti feladatok sorába időben, megfelelő mélységben be-
tervezett, majd végrehajtott technikai biztosítási feladatokban nyilvánul meg, melyeket a különböző szintű parancsnokok szerveznek.** A kapcsolat jelentősége abban van, hogy megfelelő parancsnoki „megértés”, felelősség érzés, a technikai biztosítás szükségességének pozitív megítélése nélkül, az előírt technikai jellegű feladatok végrehajtása formálissá válhat és nem éri el célját.

A technikai biztosítási rendszer jelenlegi problémakörének vázlatos összefoglalása:

Az előző fejezetekben kifejtettek alapján különösebb bizonyítási eljárás nélkül is indokoltnak vélem kijelenteni, hogy a technikai biztosítási feladatok végzésének, jól átfogott, rendszerezett, kellőképpen vezetett rendszere előfeltétele a

haditechnikai eszközök magas hatékonyságú felhasználásának. **Tekintsük át a jelenlegi technikai biztosítási rendszer főbb jellemzőit és egyben mutassunk rá azokra a negatív jelzőkre és jelenségekre, melyek nem teszik lehetővé a korszerű haditechnikai eszközök jelenlegi és jövőbeni típusainak rendszerezett és gazdaságos technikai biztosítását.**

Meglevő tényként kell összegeznünk a **haditechnikai eszközök anyagnemfelelősi felosztását** az egyes érintett fegyvernemek és szolgálati ágak között:

- Az anyagi biztosítás anyagtervezési, költségvetés-tervezési folyamatai egységesen minden technikai és anyagi eszközre vonatkozóan a vezérkaron kerülnek végrehajtásra. **A jóváhagyott tervek realizálása és a költségek felhasználása azonban a legkülönbébb változatokban kerül megoldásra;**
- Vannak fegyvernemek, melyek saját haditechnikai eszközeik hadműveleti-harcászati felhasználását, a kiképzési feladatok szervezését, az anyagi és **technikai biztosítási rendszerek folyamatait mindösszességükben szervezik, irányítják, egyben saját anyagaik anyagnemfelelősei is.** (Ilyen: a repülő, műszaki, híradó, stb. szakfegyvernemek.) Technikai és mérnök-műszaki szolgálataik különböző rendszerben vannak kialakítva. Műhelyeik nem komplexek;
- Más fegyvernemek, annak ellenére, hogy a harcfadataikat végrehajtó haditechnika eszközeik bonyolultak, összetettek, **nem rendelkeznek közép- és felső szintű technikai vagy mérnök-műszaki szolgálattal.**
- **Anyagnemfelelősi feladataikat a fegyverzeti, illetve a páncélos és gépjármű technikai szolgálatok végzik, melyek egyúttal szervezik és irányítják a technikai biztosítási folyamatot és az anyagi biztosítás egy részét.** Ilyenek: a tábori-rakéta tüzér, csöves csapatlégvédelmi, honi rádiótechnikai, harckocsizó csapatok, illetve fegyvernemek;
- **Az egyes haditechnikai eszközök anyagnemfelelősi viszonyai nem egységesen rendezett elgondolás alapján vannak kialakítva.** Pl.: a harckocsi a lövegével és a géppuskájával együtt páncélos és gépjármű technikai szakanyag, míg a PSZH-ban levő géppuskák fegyverzeti anyagként kezelendők; viszont mindkét harci-technikai eszköz anyagnemfelelőse a páncélos és gépjármű technikai szolgálat;
- **Mindenfajta rakéta és lőszer a fegyverzeti szolgálat anyagnemfelelőségébe tartozik, beleértve a repülő fedélzeti rakétákat és gépágyúik lőszereit, a harckocsik és PSZH-k lőszereit is. A különböző rendeltetésű rakétatechnikai üzemanyagok viszont a hadtápfőnökség üzemanyag szolgálata hatáskörébe tartoznak, de az üzemanyagotöltő kocsik egy része fegyverzeti, más része páncélos szakanyag.**

Az anyagnemfelelősi funkciónak egyúttal **a technikai biztosítási folyamatok nagy részének szervezését-irányítását is tartalmaznia** kellene, azonban en-

nek végrehajtása is sajátos módon alakult:

- **A szárazföldi haderőnemnél a rakétacsapatok** (a meglévő tábori és a rendszerbeálló csapatlégvédelmi) **fegyvernemi törzseinél**, seregest és irányító magasabbegység szinten, **nincs mérnök-műszaki szolgálat**. Ezt a funkciót az adott szintű **fegyverzeti szolgálat tölti be**, míg a **csapatoknál a parancsnok rakéta-fegyverzeti szakmai számú technikai helyettese**, illetve a **csapatlégvédelmi rakétaegységeknél a fegyverzeti helyettes vezetése alatt van a mérnök-műszaki szolgálati törzs**, a **páncélos- és gépjármű**, illetve a **fegyverzeti szolgálatok**, valamint az **egyesített javítóműhely**;
- A légvédelmi haderőnemnél seregest szintig bezárólag vannak megszerelve a mérnök-műszaki szolgálatok az adott fegyvernem alárendeltségében. A fegyverzeti és a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálatok anyagi-technikai biztosítási funkciók végrehajtására technikai szolgálat jellegű szervezetbe vannak tömörítve a technikai helyettes alárendeltségében. **A légvédelmi haderőnem szak fegyvernemeit irányító felső (HM) szintű rádiótechnikai, légvédelmi rakéta és tüzér főnökségek úgyszintén nem rendelkeznek mérnök-műszaki szakfeladatokat irányító - átlománytáblában szervezett - apparátussal**. Ezen feladatok egy részét a hadműveleti osztályok, más részét a MN Fegyverzeti Főnökség látja el;
- **Az üzemeltetési-igénybevételi normatívák kialakítása sem egyrendszerű**. A kilométer és aggregátor üzemóra normatívát a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat szabályozza, még akkor is, ha nem az ő anyagnemfelelősségébe tartozó anyagról van szó. A fegyverzeti anyagnem-felelősségi körbe tartozó anyagok üzemeltetési normatívái automatikusan adódnak a kiképzési főfelügyelő és a fegyvernemi főnökök kiképzési intézkedésében foglaltak alapján, míg más részüket a fegyverzeti szolgálat szabályozza a hadműveleti feladatok figyelembevételével;
- **A komplex harci-technikai eszközök korszerű változataira kibocsátott üzemeltetési utasítások tartalmazzák az alegységszintű technikai ellenőrzések komplex, vagy egybehangolt elvégzésének előírásait**, azonban egy sor eszközre ez még nincs kidolgozva;
- A különböző anyagnemfelelős fegyvernemek és szolgálati ágak a haditechnikai eszközök technikai biztosításával kapcsolatos információkat a legkülönbözőbb formában és tartalommal szerzik be. **Hiányzik egy elveiben egységes, tartalmában differenciált, de megfelelő módon szabályozott információ rendszer**, mely egyben adalékokat is tudna szolgáltatni a gépi feldolgozás útján történő: javítástervezéshez, javító alkatrész- és anyagigénylések alapján végzendő költségvetéshez és nem utolsósorban a különböző vezetési szintek számára a szükséges technikai, harckészültségi főbb mutatók szerinti értékeléshez;
- **Az alegység technikai ellenőrzéseket követő, különböző szintű műhelyek bevonásával elvégzésre kerülő technikai szemlék és tervszerű**

megelőző javítások rendszere ma még nincs megfelelő szinkronban azoknál a komplex anyagoknál, ahol a különböző részegységek más-más anyagnemfelelős főnökséghez tartoznak;

- A különböző szolgálati ágakhoz tartozó haditechnikai eszközök alegység szintű technikai ellenőrzéseinek, illetve technikai szemléinek koordinálását a szárazföldi csapatok magasabbegységeinél és seregtestjeinél **a parancsnok technikai helyettese nem végezheti el, mert szakalárendeltségébe csak a pc. és gjmű.-technikai szolgálat tartozik, míg egyes egységeknél egyáltalán nincs technikai helyettes, holott a fegyverzet bonyolultsági foka ilyen beosztás létezését indokolná (lé.tü.e.), viszont a viszonylag kis volumenű anyagi-biztosítási feladatokat a pk. helyettesi státuszú hadtápfőnök látja el;**
- Az állománytáblákban biztosított különböző szintű technikai helyettesi beosztásokat betöltők számára, hatáskörük miatt, **csak elenyésző mértékben válik lehetővé az üzemeltetési és technikai kiszolgálási feladatok munkaterv alapján történő összehangolása és teljesítése, mert az utóbbiak teljes terjedelmű végrehajtására általában „nem jut idő”. Ez a jelenség főleg az egyszerű, nem bonyolult eszközökkel rendelkező csapatokra jellemző, míg a bonyolult rakéta vagy repülőtechnikai eszközökön tervszerűbben hajtják végre a nemegyszer huzamos időt igénybevevő ellenőrzéseket, beszabályozásokat, javításokat;**
- **A szükség szerinti, a megelőző jellegű vagy normamennyiséghez kötött javítások megszervezése csapatoknál a komplex eszközök vonatkozásában nem kellően szabályozott.** Sok esetben a logikusan megszervezett javítási folyamatok inkább az **egyéni kezdeményezés, a jó kollegiális kapcsolat eredményeképpen jönnek létre, mintsem központi vagy seregtest szintű szabályozás hatására.** Megjegyzendő, hogy a szakirányító főnökök közös szakmai intézkedéseikben a végrehajtás egyes kérdéseit szabályozták ugyan, de ez még nem egy átfogó, koncepciózusán kialakított központi akarat eredménye;
- **Az egység, magasabbegység javítóműhelyek a szárazföldi seregtestnél mind békében, mind háborúban egyelőre összehangolatlanul, kapacitásuk megosztott felhasználásával kerülnek alkalmazásra.** Hasonló a helyzet a seregtest, illetve TH¹² szintű műhelyek, javítóbázisok vonatkozásában. Az igazsághoz tartozik megemlíteni, hogy az utóbbi 2-3 évben előremutató elvi felvetések, nagyléptékű elgondolások kerültek kialakításra, de mindezek csak **részkezdeményezések, elveik érvényesítése és gyakorlati kivitelezésük megoldatlan;**
- **Az állandó elhelyezésben levő javítóüzemek komplexitásának megvalósítására is vannak elképzelések, de csak egy-egy szakág távlati - ma még nagyvonalúan kialakítottnak sem mondható - tervei között, holott megítélésem szerint a központi javítóüzemek ilyen nagymérvű, típus szerinti specializálódása háború esetén rendkívül nagy megsemmisülési veszéllyel jár. Békében és háborúban is gazdaságtalan és káros, ha egy**

¹² Tábori Hadtáp

komplex eszköz járműrészét egy adott üzemben, felépítményeinek részeit pedig további 2-3 üzemben nagyjavítják. Ennek fordítottja is megtalálható, amikor például egy elektromechanikai és elektronikai szakágú üzem olyan eszközök javítására is felkészül, melyek kompletten más üzemben gazdaságosabban megjavíthatóak lennének. (Pl. darusgépkecsik, mosó-semlegesítő-tűzoltó gépkecsik nagyjavítása a fent említett üzemnél.);

- Megítélésem szerint **nem kielégítően szabályozott a haditechnikai eszközök hazai iparnál, illetve a külföldön végzendő nagyjavítási rendszere sem.** Az anyagnemfelelős szervek esetenként a megengedhetőnél nagyobb energiát kénytelenek fordítani az ilyen jellegű problémák megoldására, a javítási kooperáció szervezésére, vagy a külföldi javítási lehetőségek felkutatására;
- Jelentős problémakörként kerül számításba az a tény, hogy **a háborús javítások rendszere,** a technikai biztosítási folyamatban együttműködők tevékenységének alapelvei, **a háborús javítási technológiák sajátosságaira vonatkozó elgondolások még nincsenek kielégítő mélységig kidolgozva.**

A fentiekben vázolt problémakör a VSZ tagállamainak mindegyikénél valamilyen formában megtalálható. Minden tagállam erőfeszítéseket tesz a probléma megoldására. Egy-egy tagállam már tett kezdeti lépéseket, főleg a szervezetek korrekciója terén, de ezek az intézkedések nem egybehangoltak, hanem inkább a nemzeti sajátosságokat vagy egyéb vélt gazdaságossági előnyöket vesznek figyelembe.

A jelenlegi és a jövőben várható helyzetet figyelembe vevő követelmények a technikai biztosítás rendszeréhez

A felesleges ismétlések elkerülése céljából úgy vélem, támaszthatunk olyan általános igényt, hogy a kialakításra kerülő **új típusú technikai biztosítási rendszer szüntesse meg az előző pontokban felsorolt hiányosságokat azáltal, hogy differenciáltan, de egy elv szerint kialakított módon, egy központi akarat által vezérelve:**

- legyenek kidolgozva néphadseregünk minden haditechnikai eszközére az üzemeltetési, igénybevételi előírások, normatívák;
- legyen elveiben egységesítve a technikai ellenőrzések, technikai szemlék rendszere úgy, hogy az biztosítsa a komplex technikai eszközök és komplexumok minden részegységére kiterjedő végrehajtást;
- kerüljenek szabályozásra a békeidejű és háborús javítási folyamatok általános szervezési elvei, a javítások mélységére, helyére, nagyságrendjére, technológiai szintjére és szervezeti-anyagi feltételeinek biztosítására vonatkozó elgondolások;
- vegye figyelembe, hogy a prognózis időszakában rendszerbe kerülő esz-

közök túlnyomó többsége önjáró, magas bonyolultsági fokú, korszerű elektronikai megoldásokat tartalmazó, komplexum jellegű hadtechnikai eszköz lesz, melyeknél az üzemeltetéshez szükséges szaktudás alapos elsajátítása, az alegység és műhely jellegű technikai ellenőrzések, szemlék végrehajtása az eszköz működésének alapfeltételévé válik;

- **legyen az anyagi biztosítási folyamattal egy egységgé összekovácsolva úgy, hogy mint „Anyagi-Technikai Biztosítási Rendszer” az adott harcfeladat megoldását a legegyszerűbb, legcélravezetőbb módon tegye lehetővé;**
- **a vezetési, irányítási rendszere úgy legyen kialakítva, hogy megszűnjenek a logikátlan anyagnemfelelősi viszonyok, a technikai biztosítás minden részfolyamatának végrehajtására irányuló vezetési tevékenység néphadseregi viszonylatban egységesen legyen szabályozva, függetlenül a haderőnem jellegétől;**
- az új rendszer tegye lehetővé a VSZ tagállamok érintett szerveivel a partnerségi viszony töretlen továbbfolytatását.

A megoldásra irányuló elgondolások, azok előfeltételei és kihatásai

A problémakör bonyolultságára jellemző, hogy az elmúlt 5-7 éves időszakban több alkalommal is képezte - végleges döntés nélkül - szervezői munka tárgyát az „anyagi technikai biztosítási rendszer” összességének, illetve két nagy összetevőjének az anyagi, illetve technikai biztosítási rendszereknek részleges vagy teljes reformját, illetve integrálását célzó kutatás. A vonatkozó felső szintű utasítások értelmében jelenleg is folyamatban van az „ATB alrendszer komplex rendszerszervezése” megnevezésű állami munka, melynek első fázisa a rendszer felmérése és elemzése nemrég fejeződött be. Ezt a munkát segíti elő a hadtudományi kutatómunka távlati tervében szereplő, a technikai biztosítási rendszer korszerűsítésére irányuló kutatómunka. Elgondolásaim felvázolásával ezt a munkát törekszem elősegíteni. A javaslataimat a tanulmányom első részében tett következtetések, megállapítások, jellemzők stb. figyelembevételével alakítottam ki, melyeket az ismétlések elkerülése érdekében az egyes javaslatok indoklásaként már nem tartottam célszerűnek összefoglalni.

A problémakör teljes értékű, optimális megoldását az ATBR minden folyamatára kiterjedő rendszerszervezés nyújtaná. Tanulmányom feladatául nem ennek a bonyolult tevékenységnek megszervezéséhez és következetes végrehajtásához szükséges metodika körvonalazását tűztem ki, tekintve, hogy az erre vonatkozó ajánlásaimat egy korábban megjelent tanulmányom (jelen cikkemben az előzőekben leírt rész) foglalja össze. **Jelenleg egy olyan megoldást igyekeztem felvázolni, amely a mostani és várható technikai biztosítási helyzetnek megfelelően a problémák egy részét feloldhatja és egyben jobb alapot szolgáltat az átfogó ATB rendszerszervezéshez. A sok megközelítési lehetőség közül a vezetési oldalt választottam, mert a feladatok rendezéséhez úgy vélem ezt az oldalt is erőteljesen vizsgálni kell.**

A **technikai biztosítás** legalsóbb szintű **tevékenységét** a technikai ellenőrzések, szemlék végrehajtását mind békében, mind háborúban az alegység-

geknél kell elvégezni, legtöbbször komplex eszközökön. Ezt a munkát **olyan személyeknek kell szervezni, illetve koordinálni, akik mind az alegységek parancsnokai, mind a fegyvernemek és szolgálati ágak vezetői felé meghatározott témákban utasítási joggal rendelkeznek. Ilyen személy a parancsnok technikai helyettese.** A jelenlegi helyzettől eltérően tehát a parancsnok technikai helyettes hatáskörébe célszerű utalni az adott egység, magasabbegység és seregtest szintjén a komplex technikai ellenőrzések, szemlék megszervezését, illetve koordinálását. Hasonlóképpen célszerű eljárni a fenti szintű, békeidejű és háborús javítási feladatok szervezése és koordinálása terén is. A megvalósításhoz az szükséges, hogy a javasolt beosztások betöltéséhez olyan kiképzési (továbbképzési) rendszert alakítsunk ki, amely lehetővé teszi mindazon technikai, közgazdasági, üzemszervezési, hadműveleti-harcászati stb. ismeretek megszerzését, melyek birtokában az adott szintű technikai helyettes a szükséges részletességgel tudja szervezni a technikai biztosítás folyamatait és irányítani a hatáskörébe utalt szolgálati ágak egybehangolt tevékenységét. **A megvalósítás előfeltétele még az is, hogy minden típusú egységnél vagy önálló alegységnél (indokolt esetben beosztott alegységnél is) legyen szervezet-szerű technikai helyettesi hely. A félreértések elkerülése érdekében kell kihangsúlyoznom, hogy „ez” a technikai helyettes nem azonos a jelenleg meglévő technikai helyettes fogalmával.**

Eltérően azoktól, akik a probléma egyik megoldását hasonló változatban keresik, elgondolásom szerint **az ilyen technikai helyettesi beosztási helynél már nem szabad a jelenleg meglévő szakmai szám rendszer szerint keresni azt, hogy ez a beosztás melyik szolgálati ághoz tartozik. Inkább azt célszerű meghatározni, hogy egy adott jellegű (gl., tü., lérak., mű. stb.) alakulat technikai helyettesének szaktudását, melyik fegyvernem szakanyaga felé kell orientálni.** Az ilyen jellegű technikai helyettes minden szinten szervezni tudná a technikai biztosítás másik nagy területét, a javítás folyamatát is. Ez különösen azért fontos, mert koncentrált javítás-szervezési tevékenységgel mindig a főirányba lehetne összpontosítani a javítókapacitást. Ennek békében is, de különösen háborúban van rendkívüli jelentősége. **A javaslattal szembeni olyan aggályokra, hogy az adott szintű technikai helyettes alap-szakágából kiindulva „részhajló” lenne, azt mondhatom, hogy a haditechnikai eszközök összességéért előírt felelősség viselése ezt kizárja.**

Elgondolásom szerint a fent jellemzett technikai helyettes apparátusaként néphadseregünk minden haderőneménél, illetve a tábori vagy központ tagozatú szerveinél **szervezhető lenne olyan egységes rendszerű technikai szolgálat, mely az adott szintű technikai helyettesek alárendeltségében, önmagán belül megőrizné az egyesített szolgálatok részönállóságát** (szakági jellegű önállóságát), és a korábbi összlétszámokat nem meghaladó mértékben kiegészítésre kerülne egy olyan törzzsel, amely a komplex technikai eszközök biztosítását szervezi, koordinálja (a „technika” megnevezés alatt jelen esetben az adott fegyvernemnél előforduló haditechnikai eszközök összességét értem).

A csapatszintű egységes rendszerű technikai szolgálatok feladata tulajdonképpen a javítási folyamatok szervezése, a javító szervek irányítása, a technikai biztosításhoz szükséges anyagellátási, tárolástechnikai feladatok irányítása, a műhelyek részleges vagy teljes igénybevételét igénylő technikai szemlék

szervezése, vezetése lenne. Hatáskörébe tartozna az alegység szintű technikai szemlék, üzemeltetési feladatok szakirányítása is a mérnökműszaki szolgálatok, továbbá a technikai törzsek útján vagy közvetlenül az alegység parancsnokok felé.

A technikai helyettes irányításával lehetne működtetni azt az információ rendszert, amely az üzemeltető és javító szerveket egy rendszerbe fogná át és lehetővé tenné a gépi adatfeldolgozás széles körű alkalmazását.

Az ilyen jellegű technikai szolgálatban, mindig az olyan szakmai számú beosztások dominálnának, amelyet az adott alakulat jellege megkíván. Egyértelmű, hogy egy híradó egység technikai szolgálatának szakmai összetétele nem egyezne meg a lövészezred technikai szolgálatával. Egységesítő közös vonásuk az egy struktúrájú felépítés, az egységesen meghatározott feladat és felelősségi rendszer lenne. Hasonlót lehetne elmondani a különböző szintű és rendeltetésű műhelyekről is, melyek célszerű összevonása vagy együttes alkalmazása ilyen irányítási rendszer mellett nem okozna problémát.

Az ilyen irányítási rendszerű technikai szolgálatok gondolata néphadseregünkben sem új, sőt ilyen szervezetek (bizonyos sajátosságokkal a javaslatomhoz képest) egyes rakéta, illetve rakétatechnikai alakulatoknál működnek. Megjegyzendő, hogy a meglévő hasonló jellegű szervezetek feladata, hatásköre és irányítási rendszere más a szárazföldi és más a légvédelmi seregek vonatkozásában. Még inkább más a felépítése a várhatóan rendszerbe álló közepes csapatlégvédelmi rakétakomplexumhoz ajánlott szervezetnek. Egy meghatározó közös vonásuk azonban mindenesetre van. Méghozzá **az adott alakulat parancsnok technikai helyettesének (fegyverzet-technikai helyettesének, főmérnökének stb.) felelősségi és hatáskörébe van adva a haditechnikai eszközök összességére, vagy jelentős hányadára vonatkozóan a technikai biztosítás minden feladatának szervezése és irányítása.**

Az egyre inkább nagyobb hatóerejű haditechnikai eszközök bonyolultsága indokoltá teszi, hogy a **különböző szintű fegyvernemi törzsekben a főnök olyan beosztású tisztekkel is rendelkezzen, akik a harc feladat tervezésénél a haditechnikában rejlő adottságokat a legjobban figyelembe tudják venni.** Továbbá, akik a technikai biztosítási folyamatból a fegyvernemi törzsre háruló feladatokat képesek szakszerűen megtervezni és a technikai helyettes által adott szakirányítás alapján az alegységeknél annak végrehajtását szervezik és irányítják. Ilyen beosztásokat (technikai tervező tiszteket) lenne célszerű például a tábori rakéta- és tüzér, valamint a csapatlégvédelmi rakéta- és tüzér törzsekbe is szervezni. Ezzel egyúttal biztosítva lenne, hogy a néphadseregben egységesen, a technika bonyolultságától függően, a különböző szintű fegyvernemi törzsekben mérnök-műszaki szolgálatok, illetve technikai segítő törzsek (részlegek, tervező tisztek stb.) lennének. Ezzel egyúttal az a cél is elérhető, hogy az üzemeltetés (a harcszerű használat) előtti, illetve az üzemeltetés folyamatára előírt technikai ellenőrzések (technikai szemlék) szervezését felelősen az alkalmazó fegyvernek főnökei (technikai törzsei), illetve összefegyvernemi csapatok viszonylatában a parancsnok technikai helyettesének törzse végezné. Ezt a rendszert látszik célszerűnek végigvezetni a HM szintű fegyvernemi főnökségektől a legalsóbb szintű fegyvernemi törzsekig. Ez egyúttal megoldaná azokat az ellentmondásokat

is, melyek abból adódnak, hogy a rádiótechnikai, illetve a légvédelmi főnökségek harci technikájuk alkalmazási, fejlesztési, üzemeltetési kérdéseiben szervezet-szerű mérnöki, technikai apparátus nélkül kénytelenek szakirányítani a seregtestnél levő, mérnök-műszaki szolgálattal rendelkező, fegyvernemi törzseiket.

A fentiekben vázolt formula értelmében felül kellene vizsgálni azokat a szervezeteket is, ahol a technikai biztosítás minden funkciója, az anyagnem és fegyvernemi felelősséggel együtt koncentráltan van megoldva (pl. a repülő, műszaki, híradó, vegyivédelmi, hadtáp szakanyagok esetében). Logikai alapon ítélve egy ilyen felülvizsgálatnak azt kell eredményeznie, hogy alapvető feladatukat és hatáskörüket tekintve minden haditechnikai eszközt alkalmazó fegyvernemi főnökség szervezeti felépítése egyrendszerű legyen.

A rendszerszervezés egyik feladatának képzelem el az anyagnemfelelőségi fogalom tartalmának kibővítését, átértékelését, illetve megosztását is. Véleményem szerint az anyagnemfelelőségi feladatok koordinátori funkcióját minden haditechnikai eszköz vonatkozásában az érintett fegyvernemnek kellene betölteni, abban az új értelemben, hogy hatáskörébe tartozna a hadműveleti feladatokat figyelembe vevő fejlesztési igény kialakítása, a vezérkari szintű jóváhagyás után pedig a rendszerbe állítások koordinálása, az üzemeltetési, kiképzési, háborús alkalmazási feladatok szervezése, továbbá igényeinek jelzése az anyagi-technikai biztosítást végző HM szervek felé, a szerveik fölött álló előjáró útján. Ezeket a feladatokat a technikai törzsekkel kiegészített HM szintű fegyvernemi főnökségek, úgy vélem, teljes értékűen el tudnák végezni.

Az előzőekben kifejtett elvek alapján a csapatszintű, újrendszerű, technikai helyettesi hely hatásköri és felelősségkörének kialakítása, az egységes rendszerű technikai szolgálatok létrehozása, valamint a fegyvernemi törzsek kiegészítése technikai szakemberekkel összességükben sem elegendők a megoldáshoz. **A katonai felső vezetés központi akaratának érvényesítése, az egységes elgondolások alapján szervezett és koordinált technikai biztosítási folyamatok vezetéséhez célszerűnek tartok egy olyan miniszterhelyettes által vezetett szerv létezését, amely a miniszter által átruházott jogkörben szervezné és irányítaná a technikai biztosítás minden békeidejű és háborús folyamatát, előjáróként szakirányítaná az alárendeltségébe utalt felső szintű technikai szolgálatokat, szerveket. Az ilyen szintű szerv létrehozása természetesen maga után vonná a katonai felső vezetés érintett szerveinek jogkörére vonatkozó újraszabályozást és egyben meg kellene határoznia a legfelsőbb szintű technikai biztosítást irányító szerv tevékenységi területét és hatáskörét is.**

Ismeretes, hogy az általam elemzett kérdéseknek ilyen jellegű **megoldása előtt egy sor olyan akadály van, melyek az élet során kialakult megszokottság, egy sor szubjektív szemlélet, vélt vagy tényleges indok formájában jelentkeznek.**

Egy ilyen nagy volumenű átszervezés önmagában - csupán a technikai biztosítási rendszer korszerűsítése céljából - nem teljes értékű, már csak azért sem, mert megítélésem szerint az anyagi biztosítás nem választható el a technikai biztosítástól. Mindezek ellenére megkíséreltem egy változatot felvá-

zolni a technikai biztosítás korszerűsítésére irányuló lehetőségekből olyan megfontolással, hogy ezzel is elősegítsem a teljes terjedelmű anyagi-technikai biztosítási rendszerszervezés egyik nagy területére vonatkozó tényezők és elképzelések rendszerezését és a témában feltétlen szükséges viták továbbfolytatását.

1.4. Az 1974-1978. évek alatt végzett ATBR rendszerszervezői munka főbb vonásai és eredményei

Mint az előző fejezetben említettem a VKF elrendelte az ideiglenes rendszer-szervezői csoport megalakítását. A csoportban, annak munkája megindulásakor, mind a technikai biztosításban, mind a hadtáp biztosításban részt vevő szervek szakágainak szakértői vettek részt. Ezek: fegyverzeti szakágak, páncélos-és gépjárműtechnikai szakágak, vegyivédelmi, műszaki, híradó, repülő MMSZ, felderítő, haditechnikai fejlesztés, REVA, pénzügy, a hadtáp szakágak képviselője.). A technikai ágazatok képviselői az előző fejezetekben összegzett problémakörök feldolgozását végezték, míg a hadtáp szakágakat és egyben a hadtáp törzset képviselő szakértő főleg a hadtáp szolgálatainál rendszerben lévő eszközök technikai biztosítási kérdéseivel és a két kialakulóban lévő nagy szervezeti rendszer (a technikai és a hadtáp) együttműködési kérdéseinek kidolgozásában nyújtott segítséget.

Az előző fejezetekben röviden bemutatott irányelvek alapján folyó munka eredményeit az alábbi, a Honvédelem című kiadványban megjelent, tanulmány jellegű cikk kivonatos változata tartalmazza.

1.4.1. Az anyagi-technikai biztosítás rendszerszervezése, a további előrelépés útján¹³

A komplex rendszerszervezés irányainak meghatározására szolgáló javaslattevő munkánk első ütemében elvégeztük az anyagi-technikai biztosítás jelenlegi (akkori) rendszerének elemzését abból a célból, hogy a megállapítások, következtetések alapján a további előrelépés céljait, ütemeit kidolgozzuk és meghatározzuk a megvalósítás feltételeit, a várható eredményeket, illetve az esetleges negatív kihatásokat.

Az elemző munkához nagy segítséget nyújtottak azok a felmérések, melyeket az elmúlt évek során a más rendszerszervező jellegű csoportok végeztek el (REVA felmérések, fegyverzet szakági csoportok elemzése, felmérései stb.). A komplexitás érdekében a mi elemzésünk kiterjedt az anyagi-technikai biztosítás minden folyamataira, a szervezetekre, a működési rendre, a vezetés hatékonyságára, a háborúra történő felkészítés helyzetére és az információs rendszerre, illetve a gépi adatfeldolgozás helyzetére is.

Az elemző munka eredményeit tanulmányban rögzítettük, melynek a legalapvetőbb megállapításai az alábbiak voltak:

Az anyagi-technikai biztosítási rendszer a feladatait alapvetően megoldja, melynek során mind ez ideig is eredményesen rendszerbe álltak a korszerű harci-techni-

¹³ Szerző: dr. Bencsik István mérnök ezredes, HM VK Agt. Csf. I. h. (Megjelent a HONVÉDELEM 1977/2 T számában)

kai (haditechnikai) eszközök, azok hadrafoghatósága folyamatosan biztosított. Ugyanakkor a **rendszer a folyamatosan növekvő feladatoknak, a fokozódó anyagi, vezetési gondok és a belső feszültségek miatt nem minden vonatkozásban és kielégítő színvonalon tesz eleget.**

A rendszerbe kerülő új haditechnikai eszközök egyre bonyolultabbak, azok rendszerbe állításához, **hadrafogható állapotának fenntartásához 4-6 anyagi-technikai szolgálat összehangolt együttműködése szükséges, melynek megszervezése egyre nehezebb feladat.** A hadseregfejlesztés lehetőségeinek és igényeinek összhangba hozásához egyre hatékonyabb gazdálkodási módszerek és szabályozók alkalmazása szükséges, melyek kialakítása, bevezetése a különböző módon irányított, illetve szabályozott ágazati szerveknél nehézkes, lassú.

Néphadseregünk további szervezeti, anyagi-technikai fejlesztése, korszerűsítése újabb és újabb létszám-, illetve anyagi igényekben jelentkezik, melynek kielégítését az ország lehetőségei szabják meg. Ezért a továbbfejlesztésnél alapvetően az intenzív módszerekre, a hatékonyabb munkavégzésre lehet támaszkodni. Az elmúlt időszakban ezeknek a lehetőségeknek feltárása felgyorsult. **Az anyagi-technikai biztosítás területén egy sor részintézkedés született, melyeket részleges eredményességük mellett azonban nem tekinthetünk végleges megoldásnak.**

A részeredményekből ki kell emelnünk azokat, melyek hatására javult az anyagi-technikai biztosítás és a népgazdaság működési rendjének összhangja, fejlődtek a tervezési, gazdálkodási és takarékosági módszerek. Változás következett be a gazdálkodás szemléletmódjában is. Az ágazati vezetés munkájának hatékonyabbá tétele érdekében egyes helyeken, szerveknél létrejöttek a középírányító szervek, ellátó központok, a végrehajtási munkák egy része decentralizálásra került a közvetlen szervekhez. A csapatoknál megindult az integrációra való törekvés, melynek hatására ellátó alegységek és egyes helyeken egyesített javítóműhelyek jöttek létre. Jól hasznosítható eredmények, módszerek születtek az információs rendszer korszerűsítése és a gépi adatfeldolgozás alkalmazásának kiszélesítése terén is.

Az anyagi-technikai biztosítás működését, kellő ütemű továbbfejlesztését azonban gátolja az a körülmény, hogy **az ágazati szerveknél végrehajtásra kerülő azonos rendeltetésű munkafolyamatok nem egységes felfogás szerint szervezettek. A tevékenységek több helyen párhuzamosak, illetve átfedők, vagy egy-egy komplex haditechnikai eszközre irányulóan nincsenek összehangolva. Ebből adódóan a befektetett erők elaprózódnak, nem kellően vannak kihasználva a meglévő szellemi és anyagi kapacitások.** Példaként megemlíthetjük, hogy a csapatoknál többségükben nem megoldottak a harci technikai eszközök anyagi-technikai biztosítására irányuló tevékenységek és a szervezetek összefogása. A parancsnokok technikai helyetteseinek hatáskörében nagymérvű differenciálódás tapasztalható, melynek kihatásaként a technikai helyettes egyes esetekben csak egy szolgálati ág felé fejt ki irányító tevékenységet. Az alakulat minden technikai eszközére kiterjedő hatáskör csak az utóbbi néhány év alatt rendszerbe állt, új típusú eszközökkel felszerelt csapatoknál található meg.

A munkafolyamatok, tevékenységek és a szabályozók ágazati jellege nem

teszi lehetővé azok egységes irányba történő továbbfejlesztését. Egyre nagyobb nehézségekbe ütközik a központi akaratot érvényre juttató, irányító, vezető tevékenység. Ez mind a csapatparancsnokok, mind a minisztériumi szervek munkájában tapasztalható. Hátráltat e téren az a körülmény is, hogy az egyes vezetési szintek alapvető feladataik mellett egy sor, szintjükre nem tartozó, leadható operatív tevékenységet végeznek és munkájukban nem kis mértékben található meg a bürokratizmus vonásai is.

A történelmi fejlődés folyamán kialakult szervezetek is egy sor sajátossággal rendelkeznek, melynek következtében **a harci technikai és egyéb eszközök anyagi-technikai biztosítási feladataival kapcsolatos felelősség, hatáskör, az irányítási tevékenység végrehajtása bonyolult összefüggéseket mutat.** Példaként említem meg, hogy a tábori tüzér és rakéta, a légvédelmi tüzér és rakéta, a rádiólokációs, a rádióelektronikai, a páncélos és gépjárműtechnikai eszközök anyagnemfelelős szervezetei a vonatkozó fegyvernemeket, haderőnemeket anyagi-technikai biztosítási tevékenységeikkel kiszolgálják, míg a többi fegyvernem az ilyen tevékenységet ön-maga végzi el. Mivel azonban ma már az eszközkomplexumokon belül elválaszthatatlan egységet képviselnek a különböző fegyvernemekhez, illetve szolgálatokhoz tartozó szakeszközök, a koordinációs tevékenység megszervezése érdekében szükségessé vált a megosztott anyagnemfelelősi rendszerben történő működés.

A fentiekben jellemzett helyzetet elemeztük a Varsói Szerződés tagországi hadseregeinél is, melynek során megállapítottuk, hogy azoknál az elmúlt évek alatt egy sor szervezeti és működésbeli korszerűsítést hajtottak végre, melynek hatására összevonásra kerültek a funkcionálisan eredményesebben elvégezhető tevékenységek (haditechnikai fejlesztési, iparral kapcsolatos tevékenységek, gazdálkodási irányítás, beszerzés, részletes anyagtervezés stb.) és ennek megfelelően alakították ki a szükséges szervezeteket is. Meg kell jegyezni, hogy a felsorolt funkcionális tevékenységi területek egybevonásának mértéke, valamint a szervezetek struktúrája és az ágazati szervek vezetésének rendje hadseregenként változik, azonban a fejlődésük tendenciája egynemű, a funkcionális feladatok koncentrálására irányuló.

Elemző munkánk megállapításait az érintett magas beosztású vezetők véleményező testületi ülésen megvitatták, melynek eredményeképpen kellő iránymutatást kaptunk munkánk hiányosságainak felszámolására, elemzésünk kiegészítésére.

Munkánk jelentős részét képezte azon **véleménycserék** sora, melynek kapcsán a Varsói Szerződés tagországok hadseregeinek vezető beosztású személyeivel, **nép-hadseregünk seregtestparancsnokaival és munkatársaival, valamint az érintett fegyvernemek és szolgálatok főnökeivel** ismertettük a kialakult helyzetre vonatkozó értékelésünket és a továbbfejlesztésre elgondolt változatainkat. **Sok hasznos tanács, észrevétel és bírálat birtokában folytattuk munkánkat.**

A kapott vélemények alapján, **a rendszer jobb áttekinthetősége érdekében tanulmányban foglaltuk össze az anyagi-technikai biztosítás rendszerelméleti leírását. Ez a tanulmány vázlatokkal, ábrákkal szemlélteti és szövegesen elemzi a Magyar Néphadsereg rendszereinek tagozódását és kapcsolatait, az anyagi-technikai biztosítás folyamatait, tevékenységeit, azok külső és belső kapcsolatait. Részletesen foglalkoztunk a tanulmányban a folyamatok, a tevékenységek rendeltetésével, a velük szemben támasztott követelményekkel. Kitér-**

tünk a folyamatok végrehajtásának háborús körülmények közötti sajátosságaira, azok kihatásaira. Összegeztük az anyagi-technikai biztosítás gazdálkodási területeit, módszereit, követelményeit. Végezetül foglalkoztunk az információs rendszerrel, annak kapcsolataival és feladataival.

Munkánkat nagymértékben **segítette** elő az érintett főnökségek vezető beosztású munkatársainak aktív véleménynyilvánítása, tanácsa, valamint a **Honvédelem folyóirat pályázati felhívására beérkezett 21 db. ATB-vel kapcsolatos pályamű.**

A rendszerelméleti alapok összegzése és az anyagi-technikai biztosítás helyzetének elemzése (megállapítások, kiegészítések) után még lehetővé vált azoknak a **célkitűzéseknek az összefoglalása, melyek megvalósításával tovább kívánjuk javítani a munkánk eredményességét és a vezetés hatékonyságát. Ezek közül a leglényegesebbek:**

- az anyagi-technikai biztosítás munkafolyamatainak, gazdálkodási módszereinek egységesítése, javítása, a **gépi adatfeldolgozás** még szélesebb körben történő elterjesztése;
- a harci **technikai (haditechnikai) eszközök üzembenntartására és javítására irányuló tevékenységek összehangolása, egységes vezetése minisztériumi, közép- és csapatszinten egyaránt**, továbbá a szellemi és anyagi kapacitások jobb kihasználása legfőképpen a komplex eszközökre irányuló tevékenységek terén;
- **a fegyvernemek tehermentesítése az anyagi-technikai biztosítás feladatai alól**, s ezáltal nagyobb lehetőség biztosítása számukra, hogy a fegyvernem általános fejlesztésére, a hadműveleti tervező és felkészítési, kiképzési munkákra koncentrálhassák tevékenységüket - **azonos módon a már ilyen rendszerben működő rakétatüzér, légvédelmi rakéta és tüzér, rádiótechnikai, rádióelektronikai fegyvernemekkel** úgy, hogy ezeket a feladataikat magasabb színvonalon végezhessék el;
- azoknak a **munkafolyamatoknak felsőszintű funkcionális összefoglalása**, melyeknek néphadseregi szintű egybevont végrehajtása hatékonyabb munkavégzést eredményez (pl. **haditechnikai fejlesztés; hazai és import ipari javítások szervezése; költségvetési üzemek irányítása; gazdálkodási irányító és beszerzési tevékenység szervezése; az előző feladatokkal kapcsolatos nemzetközi együttműködési munkák végzése stb.**) és egyben biztosítsa a megfelelő szintű kapcsolatokat a népgazdasági és külföldi partnerekkel, szervekkel;
- a vezérkar, a felsőszintű gazdálkodó szervek és a csapatparancsnokok tehermentesítése, a szintjüknek, rendeltetésüknek nem megfelelő munkák, főleg az operatív tevékenységek alól;
- **a csapatok anyagi-technikai biztosítási tevékenységének megjavítása, az erők és eszközök jobb kihasználásával, koncentrálásával, a vezetés rendszerének és módszereinek javításával, az egységes technikai helyettesi rendszer kialakításával;**

- a katonai felső vezetés azon elvárásának teljesítése, hogy a munkafolyamatok egységesítésével és korszerűsítésével, a vezetés átszervezésével olyan **létszámok szabaduljanak fel**, melyekkel a további hadseregfejlesztés egy része megvalósítható;
- a háborúra történő békeidejű felkészítés eredményesebb biztosítása, **a béke és háborús vezetési, működési rend közelítésével**, vagy ahol az lehetséges azonosságával, a hadtápbiztosítás elméletének és gyakorlatának célszerű továbbfejlesztésével;
- a csapatok harckészültségét befolyásoló technikai eszközök hadrafoghatósági színvonalának biztosítása és növelése, a technikai fejlődés mindenoldalú anyagi-technikai feltételeinek megteremtésével.

A megoldásra irányuló elképzelések

A megoldás változatainak kidolgozása érdekében munkánkat két alapvető területre koncentráltuk. Egyrészt **összegeztük és tanulmányban rögzítettük** a fenti célkitűzések elérése érdekében **végrehajtandó feladatokat - részletezve azokat az anyagi-technikai biztosítás minden folyamatára, a gazdálkodás területeire, valamint a minden tevékenységünket átszövő információrendszerre. Rögzítettük a szervezetek korszerűsítésével kapcsolatos követelményeket, feladatokat is.**

Munkánk másik területét képezte **azoknak az elgondolásoknak a körvonalazása, melyeknek a jelenlegitől eltérő csoportosításával - végrehajtási módszerek egyidejű korszerűsítésével - más vezetési szintekhez való átadásával, vagy a vezetési, szervezeti rendszer módosításával hivatott megoldani a rendszer problémáit.**

Elemeltünk olyan elképzelést is, hogy **hogyan lehetne a rendszer korszerűsítését elvégezni anélkül, hogy a kialakult tevékenységi rendet, vagy a szervezeteket érintenénk.** Ennek érdekében értékeltük azokat a tevékenységeket, melyek a komplex haditechnikai eszközök biztosítására, a javító kapacitások jobb kihasználására, a gazdálkodási módszerek egységesítésére, az ágazati számítógépes programok kialakítására, bevezetésére irányultak. **Megállapítottuk, hogy a befektetett munkához viszonyítva a fenti területeken nem kellően kielégítő eredmények születtek.**

Azt is rögzítettük, hogy a jelenlegi bonyolult ágazati, működési és felelősségi rendben a harci technikai eszközökre irányuló anyagi-technikai biztosítási tevékenységek egységesítése és az ágazati érdekeken felülemelkedő - az összérdek irányába mutató - továbbfejlesztése olyan központi irányítást igényel, mely a funkcionális feladatok összefogását és az ágazati tevékenységek összehangolását biztosítja. Az ilyen jellegű változtatás a néphadsereg egyetlen vezetési szintjen sem valósítható meg szervezeti változtatás nélkül.

Az elgondolások további kimunkálásánál foglalkoztunk egy olyan **(első) változat** elemzésével, melynek célja olyan **funkcionális feladatok összefogása és végrehajtásuk irányítása, melyek a jelenlegi rendszerünkben ágazatilag széttagolva, esetenként párhuzamosan, alacsony hatékonysággal kerülnek végrehajtásra.**

A feladatok funkcionálisan összevonható csoportokban - erre kialakított szervezettel történő végrehajtása egyúttal **tehermentesíthetné a vezérkart és a felsőszintű harci technikai anyagnemfelelős ágazatokat a következő területeken:**

- haditechnikai fejlesztés, technikai minősítés, hitelesítés, szabványosítás;
- hazai és import ipari javítások szervezése, intézése;
- költségvetési üzemek gazdasági irányítása stb.;
- nemzetközi ipari és fejlesztési munkák.

A funkcionálisan végzett feladatcsoportokra kialakítandó szervezet vezetője fogná össze a fenti tevékenységeket és biztosítaná e területeken a szükséges partnerségi képviselőket a népgazdasági és külföldi szervezetek felé.

A változat úgy tűnik, előrelépést jelentene a felsorolt funkcionális tevékenységek összefogása, képviselője, a vezérkar és az érintett felsőszintű gazdálkodó szervek részleges tehermentesítése terén. **Ha azonban részletesen lemodellezünk egy ilyen megoldás szerinti működést, könnyen beláthatjuk, hogy a jelenleginél bonyolultabb, áttételesebb kapcsolati viszonyral van dolgunk, ahol az egymáshoz kapcsolódó, de szervezetenként elkülönített munkavégzésben nehezen határolhatók el a jogkörök, hatáskörök és a felelősség.** Ez a megoldás, ezen túlmenően nem oldja meg a csapatok anyagi-technikai biztosításának meglévő gondjait, nem biztosítja a szolgálati ágak összefogottságát, azok szellemi és anyagi kapacitásának jobb kihasználását, nem teremt kedvezőbb lehetőségeket a háborúra történő felkészítés feladatainak végrehajtásában, **nem oldja meg a munkafolyamatok egységesítését, korszerűsítését a komplex haditechnikai eszközök biztosítása terén.** Ha tehát ebben a változatban létrehoznánk a parancsnokok egységes technikai helyettesi rendszerét, az sem nyújtana kellő színvonalú megoldást a csapatoknál, mert a technikai helyettes által vezetett ágazatok továbbra is az ágazat sajátos szabályozói szerint működnének, tekintve, hogy felső szinten ilyen jellegű korszerűsítés nem történt.

Második változatként elemeztünk egy olyan megoldást, melynek megvalósításával összefognánk azokat a funkcionális munkaterületeket, melyek a jelenlegi rendszerünkben ágazatilag széttagolva, alacsony hatékonysággal működnek. Továbbá azokat a feladatokat, melyek jelenleg is a harci technikai eszközök egy részének anyagi-technikai biztosítására irányulnak (fegyverzeti, páncélos- és gépjárműtechnikai szakterületek), valamint a fegyvernemektől leválasztásra tervezett, de a fentiekkel azonos rendeltetésű repülő, híradó, műszaki és vegyvédelmi tevékenységek, szervezetek. Ezáltal tehermentesíteni lehetne a fegyvernemeket az anyagi-technikai biztosítási tevékenységektől olyan elgondolással, hogy azok a fegyvernem fejlesztésére, a felkészítésre és a hadműveleti tervező, szervező munkára fordíthatnák erőfeszítéseiket.

E változat elgondolásának szervezeti, vezetési kihatásaként mind a funkcionális, mind az ágazati feladatok végzésére létrehozott szervezetek élén - a vezetés minden szintjén - egy felelős vezető lenne. Ennek megfelelően a csapatoknál a parancsnok hadtáp-, illetve technikai helyettesei fognák össze az anyagi-technikai biztosítás szervezeteit. Ezen belül a hadtáp helyettes a jelenleg is meglévő szolgálati ágait, a technikai helyettes pedig a harci technikai eszközök anyagi-technikai biztosítását végző szervezeteket vezetné.

A változat képes biztosítani minden vezetési szinten - a komplex és egyedi hardtechnikai eszközök - anyagi-technikai biztosításának egyszemélyi vezetését, felelősségét, a javító és ellátó szervezetek összefogását, munkájuk összehangolását, a párhuzamosságok megszüntetését, a munkafolyamatok belső tartalmának és végrehajtási módszereinek egységes irányban történő továbbfejlesztését. A háborús vezetésre történő átállást könnyítené meg a működés és a szervezetek békeidejű és háborús azonossága.

Természetesen az elgondolások nagyvonalúsága ma még nem teszi lehetővé, hogy az összes konzekvenciákkal számot lehessen vetni, mindenesetre azonban alkalmasak arra, hogy azok nagybani kihatásait, várható eredményeit vagy hátrányait előre jelezhessük, és ezáltal a fejlesztés irányának meghatározásához jó alapul szolgálhatnak.

Összevetve a két változatot úgy vélem, különösebb bizonyítás nélkül elfogadható a második változat, annak előnyösebb volta miatt.

Az elfogadásra kerülő fejlesztési irány azonban még csak koncepció. A tényleges megoldás teljes kidolgozásához még legalább 1,5-2 év szükséges, még akkor is, ha a követendő irány, a célkitűzés világosan meghatározott. Ez alatt az idő alatt kell realizálni azoknak a folyamat korszerűsítési elgondolásoknak a kidolgozását, melyek megvalósításával egyszerűbben, egységesebben és gazdaságosabban tudunk dolgozni. Nem lesz könnyű dolog a feladatok átcsoportosítása, a hozzájuk szükséges szervezetek, a működési rend, az információs rendszer és az új szabályozók kidolgozása.

Tekintve, hogy vizsgálati, javaslattevő munkánk **nem terjedt ki a viszonylag kis anyagi volument képviselő területekre** (kiképzési, politikai nevelési, REVA stb.), továbbá a beruházási és fenntartási tevékenységekre (ezek nemrég történt átszervezése miatt), a rendszer teljes kiépítése során azt is ki kell dolgozni, hogy hogyan adaptálhatók ezekre a területekre a komplex rendszerszervezés eredményei.

Messzemenően **támaszkodni kell az információs rendszer továbbfejlesztésére, a gépi adatfeldolgozási módszerek kiterjesztése terén az ágazati szerveknél jelenleg kidolgozás alatt álló - az eszköz- és anyaggazdálkodás korszerűsítésére szolgáló - úgynevezett elsődleges „típus” gépi adatfeldolgozási eredményekre.** Ezek folyamatos, töretlenül végzett kidolgozásával egy időben biztosítani kell a miniszteri direktívában meghatározott célkitűzések időbeli végrehajtását is.

Befejezésként, de jelentőségében nem utolsósorban említem meg azt a körülményt, hogy a rendszerszervezési munkában **az érintett vezetők egyre nagyobb támogatást nyújtanak annak a felismerésnek kapcsán, hogy néphadseregünk továbbfejlesztése érdekében minden lehetséges intenzív módszert fel kell használni,** tekintve, hogy a továbblépés feltételei és indokai megérették. E megállapításokat meggyőzően igazolják vezetőink felszólalásai, segítő tanácsai, melyek a témában megrendezett felsőszintű véleményező testületi ülésen hangzottak el.

Azzal a meggyőződéssel foglalom össze e rövid tanulmányt, hogy az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítése útján megtett lépéseink tovább folytatódnak, és eredményességük belátható időn belül tapasztalható lesz munkánk hatékonyságának növelésében.

Megjegyzéseim a fenti tanulmányhoz:

1. Mint kitűnik a második változat **(aláhúzott)** szövegéből, a haditechnikai ágazatokhoz tartozó **kidolgozók (meggyőződésük ellenére bár) nem tartották aktuálisnak felvetni azt, hogy minden szinten a haditechnikai és a hadtáp ágazatok integrációja valósuljon meg és az integrált szervezetet a HM-ben egy miniszter helyettes, a csapatoknál egy parancsnok helyettes irányítsa.**

Ennek oka az volt, hogy az ATB rendszerszervező csoporttal párhuzamosan a hadtápnál is folyt belső korszerűsítési munka. Ennek keretében előbbre léptek a gazdálkodás szervezése, irányítása, a hadtáp szervezetek módosítása, a Hadtáp Vezetési Pontok (HVP) tevékenységének racionalizálása, a lőszer és rakéta, valamint a rakéta üzemanyag komponensek tárolási-szállítási folyamatainak összehangolása az érintett technikai és alkalmazó csapat szervezetekkel stb. terén. HM szinten a Hadtáp Főcsoportfőnökség vezetője miniszterhelyettes, a csapatoknál legtöbb helyen a hadtáp szolgálat vezetője parancsnok helyettes volt. Az „M” időszaki ATB vezetése, irányítása a HVP-n valósult meg. A teljes körű integrációs javaslat elfogadása esetén csak egy miniszterhelyettes, csapatoknál csak egy parancsnok helyettes lett volna felelős az anyagi-technikai biztosítás minden területéért. Az ATB belső eszköz- és tevékenységi rendszerének arányai a technikai ágazatok esetében igen magasak voltak, ezért látható volt, hogy a vezetési pozíciók terén a hadtáp részére egy ilyen megoldás előnytelen változásokat eredményezne.

2. A rendszerszervező csoport munkájáról a VKF rendszeres tájékoztatást kapott írásban és szóban is. Azon a VKF helyettesi értekezleten (1978 telén) amikor ez a téma napirendre került én is részt vettem Kiss Sándor vöröggy.-al együtt. Az írásos jelentésünket részletes szóbeli helyzetelemzéssel egészítettük ki, bemutatva azt a körülményt, ami miatt a teljes körű – szerintünk indokolt – integrációs változatot nem tudjuk kidolgozni és meg kellett maradnunk a fél megoldásnál. **A VKF a további munka irányául azt határozta meg, hogy függetlenül az általunk elemzett körülményektől a munkát tovább kell folytatni és ki kell alakítani a teljes körű integrációs változat szervezeti struktúráját és működési rendjét az általunk a második változatként (lásd fentebb a szöveget aláhúzva) bemutatott funkcionális-ágazati megoldás figyelembe vételével, de a hadtáp ágazatokra is kiterjesztve azt.**

1.5. Az 1979-1981. évek alatt végzett ATBR rendszerszervezői munka főbb vonásai és eredményei, a kidolgozó munka lanyhulása

Sajnálatos módon a rendszerszervezési munkával kapcsolatos, ez időszakot bemutató, hivatalos okmányok, tanulmányok, nem állnak rendelkezésemre, ezért ezt az időszakot is csak a visszaemlékezéseim alapján tudom bemutatni.

Az 1979-1981. évek folyamán - a létszámában és összetételében csökkent - rendszerszervezői csoport **kidolgozta egy leendő (elképzelt) HM ATB szervezet struktúráját, valamint tevékenységi körét.** Ehhez felhasználásra kerültek azok a tevékenységi folyamatleírások, melyeket a csoport az elmúlt évek alatt végzett el. **Ez lett a későbbi Anyagi Technikai Főcsoportfőnökség megszervezésének kiinduló alapja.**

A rendszerszervező munka során az alábbi elvek érvényesültek:

- egyrészt a fegyvernemekről leválasztott, valamint a már nem fegyvernemi alárendeltségben lévő szolgálati ágaknál az egy és ugyanolyan rendeltetésű **funkciók, összevonásuk után, egy-egy központi szervezetben kerüljenek elvégzésre. Ilyenek:** az anyagtervezési és gazdálkodási műveletek szabályozása, irányítása és az ATB-t érintő központosított költségvetés készítése, a megrendelések, valamint a pénzügyi műveletek egységesítése és központi elvégzése, az ellátás szabályozása, beruházások központi kezelése, a raktározás szervezése, a béke és „M” hadműveleti ATB feladatok szervezése, a kiképzési feladatok tervezése, szervezése, irányítása (ezen belül technikus/mérnök képzés és továbbképzés szervezése), a műszaki fejlesztés (benne a K+F), a komplex technikai biztosítási rendszer (tervszerű és igény szerinti szemlék és az összevont javítás) szervezése-vezetése, a katonai anyagátvétel központosítása, a tárcaszintű hadiipari kapcsolattartás, részvétel a VSZ-ben folytatott műszaki-tudományos együttműködésben, a szabványosítással, a mérés technikával és az anyagi kódbiztosítással kapcsolatos tevékenység, a személyügyi munka, a központi ügyvitel működtetése,
- másrészt pedig a **szolgálati ágak a saját szakterületük technikai biztosításával foglalkozzanak mentesülve egyes, korábban párhuzamosan működtetett funkcionális feladatoktól**, valamint szoros kapcsolati rendszerben működjenek együtt a fegyvernemeikkel részben azok technikai igényeik kielégítése, részben az üzemeltetési-üzemben tartási követelmények teljesítése, valamint a komplex technikai szemlék ütemezése, összehangolása, a javítási igények teljesítése terén, továbbá a hadtáp szolgálati ágak, a technikai eszközeik vonatkozásában illeszkedjenek bele a fő technikai szolgálatok biztosítási rendszerébe,
- „M” időszak esetén a vezetési pont neve „Anyagi-technikai Vezetési Pont (AVP) legyen és annak kiemelt funkciója a rakéták, a hozzájuk tartozó üzemanyag komponensek, a lőszer biztosítás szervezése, irányítása legyen, nem mellőzve a többi fontos funkciót sem.

A kidolgozó munka körülményei, a munka összegzése és ideiglenes szüneteltetése

Az eredetileg 25 fős ideiglenes rendszerszervezői csoport létszáma lassanként 6¹⁴ főre zsugorodott. Ennek fő oka az volt, hogy a csoport tagjai úgy ítélték meg, hogy a lényeg, az integráció koncepciója, a követelmény rendszere, a fő irányvonala, szervezetének nagybani tagozódása, tevékenységi/működési rendje már kidolgozásra került és a csoport sem létszámszerűen sem felkészültségét tekintve nem tarja magát alkalmasnak arra, hogy az egyes ágazati és funkcionális szakterületek további, új részletes szabályzóit kidolgozza a régiek hatályon kívül helyezése céljából. Az is megállapításra került, hogy amennyiben a szervezeti integráció valamelyik változata megvalósul, akkor a működési integrációhoz szük-

¹⁴ VK Agt,terv: Bencsik István és Turák János, Vegyivéd.tech.:Erdős József, Műszaki.tech.: Lévai Gábor, Fegyv.: László Antal, Pc.gjmű. tech: Mármaros Mihály

séges szabályzók további részletes kidolgozását az új szervezet – központi irányítás és hozzáértő szakmai vezetés mellett – az eddig elvégzett előtanulmányok alapján, inkább képes lesz elvégezni, mint egy maroknyira zsugorodott, csaknem magára hagyott csoport.

A csoport létszámának csökkenéséhez hozzájárult az a tény is, hogy munkánkkal kapcsolatban csak szóbeli vezérkarfőnöki útmutatásokat kaptunk. A miniszter, a VKF jelentései alapján, bár tudott a csoport munkájáról, hosszú ideig nem foglalkozott a témával, így a csoport hadtáp, híradó, repülő, REVA stb. szakterületekről delegált tagjai azon **a véleményen voltak, hogy majd akkor vesznek részt a további (befejező, előterjesztő) munkában, amikor a miniszter dönt az integráció szükségességéről, módjáról, kiterjesztéséről és meghatározza a további szükséges szervezési feladatokat.** A csoport megmaradt tagjainak is ez volt a véleménye, így minden csoport tag az eredeti beosztási helyére visszatért és várta a jelzést a munka folytatásra, vagy végleges abbahagyásának elrendelésére.

Ezt megelőzően azonban az addig végzett munka okmányaiból egy **vezetői tájékoztatásra, de akár döntés előkészítésre**, vagy meghozatalra alkalmas (-nak vélt) **rövidített jelentés változat** készült (mintegy 12 oldal+1 rajz melléklet), **mely:**

- tartalmazta az **integráció szükségességét** indokoló főbb jelenségeket, azok negatív hatását az ATB rendszer békeidejű és „M” működésére, a technikai hadrafoghatóságra, az anyagi, az eszköz, a költségkeret és a létszámgazdálkodásra, a rendszeren belüli szakági együttműködésre és a HM-en kívüli hazai és külföldi kapcsolatokra,
- tartalmazta annak bemutatását, hogy rendszerelemző és rendszerszervező munkánk során **kidolgoztuk egy olyan integrációs változatot, mely magában foglal minden haditechnikai, valamint a hadtáp szakágazatot**, és tartalmazza azok ágazati-funkcionális működését lehetővé tevő szervezeti struktúrát. A működési integráció további részletes kidolgozását, az eddig elvégzett előtanulmányok alapján, a leendő integrált szervezetben tartjuk megoldhatónak. Az integrált szervezet javasolt neve HM Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség (HM ATFCSF), vezetője miniszter helyettes és **csak ez az egy miniszterhelyettes fogná össze a teljes szakterületet;**
- tartalmazott egy összefoglalást az integrált ATB rendszer előnyeiről (lényegében az eddig feltárt negatívumok fokozatos megszüntetését), továbbá javaslatot egy kb. egy évet igénybe vevő megalakítási ciklus alatt a szükséges állománytáblás szervezési, illetve személyügyi munka elvégzéséről, mely után a HM ATFCSF-ség működésének elrendelése realizálható.
- mellékletként csatolásra került egy A0-ás nagyságú tabló, mely tartalmazta az elképzelt szervezeti struktúra rajzát, a létszám adatokat és a szervezetek kapcsolati rendszerét.

1.6. Az 1982. év eleje a döntés előkészítés időszaka

Az előző pontban bemutatott **jelentést és a szervezeti struktúrát ábrázoló okmányt Kiss Sándor vörgy. a VKF-nek felterjesztette**, majd személyesen is jelentést tett számára a kialakult helyzetről, munka folytatására, vagy megszüntetésére irányuló döntés elodázhatatlanságáról.

Mint már említettem, **Oláh István atbgy. VKF** mindvégig **pártoló figyelemmel** kísérte tevékenységünket és miután a jelentési okmányunkat alaposan áttanulmányozta, **pozitívan véleményezte**, majd **felterjesztette azt a miniszternek** és személyes **meghallgatást is kért** a témában.

A VKF a jelentésnek a miniszter által történt tanulmányozása, a miniszterrel történt találkozása után azt a tájékoztatást adta részünkre, hogy a miniszter megértette és logikusnak tartja az integráció megszervezésének felvetését, azonban az erre vonatkozó döntésének meghozatala előtt tájékoztatást kér arról, hogy miként illeszthető be ez a rendszer a VSZ tagországok azonos rendeltetésű szervezeteivel történő együttműködésbe, továbbá informális véleményt szeretne kapni a VSZ Egyesített Fegyveres Erőinek Főparancsnoksága mellett működő Technikai Testület vezetőjétől, valamint informális tájékoztatást tart szükségesnek a témáról az MSZMP Politikai Bizottsága mellett működő Adminisztratív Osztály hadsereget felügyelő munkatársa részére.

A VKF egyben kérte tőlünk, hogy az előzetes egyeztetés (a „puhatolózás”) téren a legjobb tudásunk szerint járjunk el és a kapott információkról (legyenek azok akár negatívak is) jelentést kér. Kihangsúlyozta, hogy ez a téma az ő presztízsét is érinti, mivel ő ezt az ügyet támogatja és szeretné az integrációt megvalósíttatni, megértve annak sokoldalú hasznosságát.

A miniszteri elvárások végrehajtása az alábbiak szerint történt meg:

1. 1982 első felében az Országos Tervhivatal katonai elnökhelyettese (Dóró György altbgy.) egyben a Hadiipari Kormány Bizottság (HKB) elnöke e bizottság egyik munkacsoportjának (Tudományos Kutató és Kísérleti Konstruktív Munkacsoport) vezetője is az éves munkatervnek megfelelően kétoldalú megbeszéléseket szervezett és vezetett le hazájukban az NDK, a Csehszlovák, a Lengyel, a Bulgár és a Román honvédelmi minisztériumok társszervezeteinél. Mind a magyar, mint az említett VSZ tagországok eme bizottságaiban tagként vettek részt a fegyverzet-technikai szakágak vezető képviselői is.¹⁵ **A magyar bizottság tagjaként ezeken a munkacsoport értekezleteken én is részt vettem és informális értesüléseket szerezhettem arról, hogy mind az öt hadseregben azonos problémákkal küzdenek és a lengyel, a bulgár és a román honvédelmi minisztériumban a mi integrációs változatunkhoz hasonló megoldást már bevezettek.** Mindhárom minisztériumban már fegyverzeti és technikai miniszterhelyettes irányítja az ATB rendszert, melynek bevezetése előtt tájékoztatták a VSZ EFEF mellett működő Technikai Testület (TT) vezetőjét és attól támogatást kaptak. **Az NDK és a csehszlovák HM-okban, mint elmondták, most folyik ilyen**

¹⁵ A tagok mindegyikével már korábban is személyes kapcsolattal rendelkeztem, ezért a tőlük kapott tájékoztatást hitelt érdemlőnek foghattam fel.

Neveik a fenti országok sorrendjében: Neuhardt, Tvorozska, Bobrovics, Popov, Stanculescu

jellegű szervező munka és már ők is tájékoztatták az EFEF TT-ét, de nem kaptak elutasító véleményt.

2. VSZ Egyesített Fegyveres Erőinek Főparancsnoksága mellett működő Technikai Testület (VSZ EFEF TT) vezetőjétől, aki egyidejűleg a Főparancsnok fegyverzeti helyettese, az alábbi módon szereztünk informális véleményt az elképzeléseinkről:

A VKF külön engedélyével meghívtuk a VK AgtCsf-ség vezetőjének irodájába Kurbatov vörgy.-ot, a VSZ EFEF magyarországi képviselőjének fegyverzeti helyettesét, aki egyben VSZ EFEF TT vezetőjének képviselőjét is ellátta. Kurbatov vörgy.-nak a lényegére rövidítve, orosz nyelven, ismertettük a VKF útján a miniszternek felterjesztett jelentésünket és bemutattuk részére a szervezeti struktúra-változat rajzát is, egyben megkértük, hogy informális úton tájékoztassa Sztjepanyuk altbgy.-ot a VSZ EFEF TT vezetőjét elgondolásunkról és arról, hogy ha a témában nem várható visszautasítás a Főparancsnok és a TT vezetője részéről, akkor a miniszter elrendeli a megalakítással összefüggő további szervező munkát, majd azt követően a működés bevezetését.

Néhány nap elteltével Kurbatov vörgy.-tól azt a tájékoztatást kaptuk, hogy Sztjepanyuk altbgy. jelentést tett a magyar fél informális tájékozódásáról a Főparancsnoknak. Mindkettőjük egybehangzó véleménye az, hogy bátran meg kell tenni az integrációs lépést, ugyanis ez nemhogy gátolná, hanem elősegítené a VSZ hadseregein belüli együttműködést, tekintve, hogy a többi tagállamban már megvalósult, vagy bevezetés alatt van a fegyverzeti, technikai integráció. Kiegészítésként tájékoztatott arról is, hogy a szovjet HM-ban már egy évvel ezelőtt megalakult a Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség (Glávnoe Upravljénije Vooruzsényija i Tyeknyiki) valamint létrehozták a fegyverzeti és technikai szolgálatokat és az egyesített javító műhelyeket. Mindezt a komplex technikai eszközök nagymértékű rendszerbe állítása indokolta.

3. Személyes találkozás keretében (az okmányok bemutatásával és szóbeli kiegészítésekkel) **tájékoztattuk az MSZMP Politikai Bizottsága mellett működő Adminisztratív Osztály hadsereget felügyelő munkatársait¹⁶** az integrációs elképzelésünkről, valamint arról, hogy támogató visszajelzést kaptunk a Főparancsnokságtól. Elmondtuk, hogy a miniszter csak széleskörű egyeztetés után tartja lehetőnek döntése meghozatalát. Véleményüket kértük a témáról, tekintve, hogy egy ilyen nagy volumenű átalakítás a hadseregben csak a Politikai Bizottság egyetértésével valósulhat meg, melyhez a miniszter majd az Adminisztratív Osztály útján terjeszti elő elgondolását. Az osztály munkatársai értékelték az elgondolásunk mindenoldalú hasznosságát és kijelentették, hogy ha a miniszter megteszi az előterjesztését, ők - a pozitív részletek ismeretében - javasolni fogják a Politikai Bizottságnak az egyetértés megadását.

4. Az informális egyeztetésekről összefoglaló jelentés készült, mely felterjesztésre került a VKF számára.

¹⁶ (Kovács Jenő vörgy. és Takács Béla)

1.7. 1982. év kora őszen döntés az integrációról

1.7.1 További előkészítő műveletek a döntés előtt

Az előző fejezetben ismertetett, informális úton szerzett, adatokat tartalmazó jelentést a VKF felterjesztette a miniszterhez és javasolta a döntés meghozatalát egy ebből a célból összehívott, kibővített, Katonai Tanács (KT) ülésén.

A miniszter elrendelte, hogy az integrációs javaslatot tartalmazó jelentést a lényegére le kell rövidíteni (max. 5 oldal, benne az informális tájékoztatók is + a szervezeti vázlat), és el kell küldeni az érintett vezetők számára tanulmányozás céljából, kihangsúlyozva, hogy rövid időn belül a miniszter Katonai Tanács ülésén dönteni fog a témában. Ez utóbbi feladat megszervezését a miniszteri titkárság kapta meg.

Fájó szívvel végeztük el a jelentés-javaslat lerövidítését, mert annak minden mondata értékes információkat tartalmazott és hónapok munkája állt mögötte. A rövidítés szerencsére nem járt a lényeg csorbításával, sőt az még kihangsúlyozottabb lett.

Az új szövegű javaslat és melléklete átadásra került a miniszteri titkárságra, mely szétküldte azt az érintetteknek.

(Megjegyzés: utólag tudtuk meg, hogy a miniszter, a jelentésünk szétküldése előtt, sürgős tájékoztatást kért be a VK.2.CsF útján a VSZ országokba akkreditált katonai attaséinktól az adott ország HM struktúrájáról. Magához kérte és meghallgatta VSZ EFEF magyarországi képviselőjét és fegyverzeti helyettesét Kurbatov vörgy.-ot a Főparancsnokságtól kapott információk hitelességéről, tartalmáról. Személyes találkozáson tájékozódott Kovács Jenő vörgy.-től az Adminisztratív Osztály várható „hozzáállásáról” az ügryhöz.)

1.7.2. Előterjesztés és véleménycsere a Katonai Tanács (KT) ülésén

A miniszter, az érintetteknek megküldött integrációs javaslat kézhezvétele után mintegy három héttel később, összehívta a kibővített KT ülést, melyen részt vettek a miniszter helyettesek, a haderőnemek vezetői, a szolgálati ágak főnökei, a VK szervezési csoportfőnök, a VK Hadműveleti csoportfőnök, az MSZMP Néphadseregi PB titkára, a miniszteri titkárság vezetője, mint jegyzőkönyvvezető és mi az előterjesztők: Kiss Sándor vörgy. VK anyagtervezési csoportfőnök (a munkacsoport felügyelője) és én a munkacsoport vezetője és szellemi irányítója.

A miniszter az ülés megnyitása után kérdés feltevésével meggyőződött arról, hogy minden résztvevő megkapta és tanulmányozta az integrációs javaslatra készült jelentést, majd megadta a szót az előterjesztőknek.

Kiss Sándor röviden megismételte a javaslat lényegét és azt, hogy az széleskörű, informális egyeztetés után került felterjesztésre, javasolta az elfogadását.

A kidolgozók nevében én szintén kihangsúlyoztam az integráció gazdasági, rendszerezett együttműködési és létszám megtakarítási előnyét, valamint illeszthetőségét a VSZ rendszerébe, egyben a szervezeti vázlaton bemutattam az elgondolt ágazati és funkcionális szervezetek tagozódását, azok kapcsolati és irá-

nyítási rendszerét. Jelenttem, hogy a szervezeti integrációs javaslat elfogadás után a működési integráció további részletes kidolgozását, az eddig elvégzett előtanulmányok alapján, a leendő integrált szervezetben megoldhatónak tartjuk.

Az előterjesztés után a miniszter lehetőséget adott a résztvevők véleményeinek ismertetésére.

A MN Hadtápfőnök (miniszter helyettes) **kijelentette**, hogy egy ilyen nagy **integrációra nincs szükség**, mert az utóbbi 10 év alatt a **hadtápnál jelentős belső korszerűsítéseket végeztek**, és jól kialakított rendszerben működnek együtt a technikai szolgálatokkal a hadtápnál rendszeresített olyan eszközök technikai biztosítása terén, melyeknek nem a hadtáp az anyagnemfelelőse (Pl.: különféle szállító gépjárművek, kompresszorok, darus gépkocsik, rádióállomások stb.), és **az integráció alapproblémája egyébként is a fegyverzet-technikai biztosítás körében található.**

Az Országos Légvédelmi Parancsnokság **(OLP) parancsnoka** kijelentette, hogy az alárendeltségébe tartozó szervezetek részére nyújtott **anyagi-technikai biztosítás**, azaz amelyeket a fegyverzeti, a páncélos- és gépjárműtechnikai, a híradó, a hadtáp stb. szolgálatok szerveznek, **kielégítően működik.** Azt pedig hangsúlyozta, hogy a **Repülő Mérnök Műszaki Szolgálat elválasztása a Repülő Főnökségtől** előbb-utóbb repülőbiztonsági **rendkívüli eseményeket vonna maga után, és ezért nem ért egyet az integráció ilyen formájával.**

A MN Híradó Főnökség képviselője sem támogatta az integrációt. Kifejtette, hogy a szakterületéhez tartozó eszközök technikai biztosítása a kialakult rendszerben jól működik azokra a részekre vonatkozóan, amelynek nem ők az anyagnemfelelősei (pl.: a híradó gépkocsik jármű részei és felépítményei, aggregátorok, stb.). **Problémát okozna az integráció a Posta Katonai Szolgálat fenntartása és a kettős rendeltetésű (polgári-védelmi/kormányzati és katonai) híradástechnikai beruházások szakmai irányítása, kézben tartása terén is.**

Ezt követően a fegyverzeti, a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálatok képviselői felszólalásaikban szorgalmazták az integrációt, megismételve annak előnyeit.

Meghatározó volt Kárpáti Ferenc vörgy. Politikai Főcsoportfőnök (miniszter helyettes, később miniszter¹⁷) véleménye, mely szerint **az integrációs javaslat ésszerű és jelentős előrelépést jelentene mind a gazdaságosság, mind az érintett szakterületek együttműködésének javítása terén hazánkban is és a partner országok irányában is.**

A KT ülés többi résztvevője a kérdés részleteiben nem kívánt állást foglalni, de megjegyezték, hogy a döntéshez a **pró és a kontra vélemények szinte egyenlő arányban vannak** jelen és a bemutatott problémakört a jelenlegi ATB rendszernél jobb, **de kompromisszumos megoldással rendezni lehetne.**

¹⁷ Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter. Hivatali idő 1985. december 30. – 1990. május 23.

1.7.3. A döntés és a további feladatok meghatározása

A miniszter a hozzászólások, véleménycserék után **maga elé vonta a szervezeti struktúra vázlatot** és vastag hegyű ceruzájával körbe húzta a fegyverzeti, a páncélos- és gépjárműtechnikai, a műszaki és a vegyvédelmi szolgálatokat és felkérte a vezérkar főnökét, hogy a megjelölt szervezetek bázisán, azok integrációjával szervezze meg a Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökséget, miniszterhelyettesi jogállással a szervezet élén. A személyügyi kihatásokra majd ő ad intézkedést a Személyügyi Főcsoportfőnöknek, amikor eljön annak az ideje. A szervezési tevékenység kapcsán létrehozott parancs tervezeteket a Jogi Főosztály jegyezze ellen. Azok tartalmának egyeztetését, még a jóváhagyó aláírása előtt, ő maga fogja majd elvégezni az illetékes párt és kormány fórumok vezetőinél. A szervezési tevékenység végrehajtásának határideje 1983. év első negyedének vége legyen.

Döntését röviden azzal indokolta, hogy jobbnak tartja először egy limitált nagyságú szervezet működésén felmérni az integráció eredményességét és ha az beváltja a hozzá fűzött reményeket, akkor meg lehet tenni a további lépéseket. Megjegyezte még, hogy ez az integrált szervezet jól fog tudni együttműködni a VSZ tagországokkal, tekintve, hogy azoknál is integrált fegyverzet-technikai szervezeteket hoztak létre.

A miniszter ez után megkérdezte, hogy van-e valakinek kérdése, vagy kiegészíteni valója. **Senki nem jelentkezett csak én.** Miután megkaptam a szót jelenttem, hogy a hozott döntéssel megalakításra kerülő szervezetnek jelentős kapcsolatai lesznek az integrációba be nem vont szervezetekkel különös tekintettel arra, hogy a fegyverzeti szolgálat az OLP minden szervezetét kiszolgálja a lókátorok, a légvédelmi rakéta komplexumok, a repülőgép fedélzeti rakéták és lőszeriek, továbbá a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat minden gépjármű, kompresszor és aggregátor terén is ezt teszi. A hadtáppal is szoros együttműködés szükséges főleg a lőszer-, a hagyományos és rakéta üzemanyagok biztosítása, valamint a hadtáp technikai eszközök üzemfenntartása terén, **ezért javasoltam, hogy a leendő Főcsoportfőnöknek legyen koordinációs hatásköre ezen szervezetek tevékenységére vonatkozóan** is az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítése során kialakításra kerülő új gazdálkodási módok, valamint technikai biztosítási eljárások egységesítése, továbbá az együttműködés korszerűsítése terén. **A miniszter válasza az volt, hogy: rendben van, legyen.**

1.7.4. A döntés végrehajtása

A Katonai Tanács ülését követően a rendszerszervezési felterjesztés és a háttér okmányok a MN VK Szervezési Csoportfőnökségre kerültek átadásra, majd ott az előírt rendben a szervezési okmányok kidolgozásra kerültek. Ennek folyamán a csoportfőnökség egyes szakmai részletekben kikérte a rendszerszervező csoport, valamint a Jogi Főosztály véleményét. A miniszteri döntésnek megfelelően elkészített szervezési intézkedést és a parancs tervezeteket a VKF felterjesztette a miniszternek, aki a **saját hatáskörű, további egyeztetések után rendelkezett a megvalósításról.**

A Honvédelmi Miniszter 0084/1983. számú parancsában¹⁸ a HM szervek szervezetének korszerűsítését rendelte el.

A parancs alapján 1984. január 1-vel létrejött a Magyar Néphadsereg Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség (MN FVTFCSF-ség).

A HM parancs szervezeti végrehajtására az MN Vezérkari Főnök 002/1984. számú, január 11.-én kelt Intézkedése rendelkezett.

A HM 0084/1983. számú paranccsal létrejött MN Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség rendeltetését, feladatát és felépítését a Honvédelmi Minisztérium 001298/1984. számú **szervezeti és működési leírása a következőképpen rögzítette:**

„A Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség a Honvédelmi Minisztérium szerve, a Magyar Néphadsereg fegyverzeti és technikai eszközeinek és szakanyagainak biztosítására, valamennyi fegyverzeti és technikai ágazatra kiterjedően az anyagi-technikai biztosítás meghatározott tevékenységeinek irányítására; a Magyar Néphadsereg kiterjedően a műszaki fejlesztéssel, az újításokkal – találmányokkal, a katonai anyagátvétellel, a tárcaszintű hadiipari kapcsolattartással, a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeivel folytatott műszaki-tudományos együttműködéssel, a szabványosítással, a mérés technikával, az anyagi kódbiztosítással, a mérnök továbbképzéssel kapcsolatos tevékenységek irányítására.”

„Az MN Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség szervei:

- Hadműveleti és kiképzési Osztály;
- Technikai Osztály;
- Közgazdasági Osztály;
- Pénzügyi Osztály;
- Személyügyi Osztály;
- Ügyviteli Alosztály;
- Pártbizottság;
- Politikai Osztály;
- MN Haditechnikai Fejlesztési Főnökség;
- MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség;
- MN Páncélos- és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség;
- Műszaki Technikai Osztály;
- Vegyivédelmi Technikai Osztály.”

A szervezési parancsok után kiadásra kerültek a személyügyi parancsok is. A főcsoportfőnöki beosztásba Kiss Sándor mk. altábornagy, a főcsoportfőnök első helyettesi beosztásba pedig Dr. Ungvár Gyula¹⁹ mk. vezérőrnagy, az 5. Hadereg fegyverzeti főnöke lett kinevezve. Kiss Sándor utódjaként a MN VK anyagtervezési csoportfőnöki kinevezést én kaptam meg.

A szervezet a HM Lehel úti új objektumában alakult meg, ahol egyébként is az integrációban résztvevő szervezetek jelentős része diszlokált.

¹⁸ A parancsok, intézkedések és az SZMSZ kivonatszövegének forrása:

dr. Gáspár Tibor nyá. vör. „Fegyver- és lőszerbiztosítás” című könyve (kiadás alatt) 190-191 oldal

¹⁹ Dr. Ungvár Gyula 1983-tól vezérőrnagy, majd nyá. altábornagy, 2013. 02. 28-án elhunyt

A HM-en belüli tevékenységi integráció részleteinek továbbfejlesztése azonnal elkezdődött, melyhez gazdálkodási, költségvetés-tervezési, pénzügyi vonalon az AgtCsf-ség és a Pénzügyi Szolgálatfőnökség szakemberei segítséget nyújtottak. A csapatok vonatkozó szervezeti és működési tevékenységének szervezését Ungvár Gyula és munkacsoportja kezdte meg.

Az új főcsoportfőnökség további belső munkájában már nem vettem részt. Ezt a szervezetet a továbbiakban a HM szervek és a vezérkar „összevont felső-szintű gazdálkodó szerv”-ként kezelték, ami lényeges könnyítést jelentett minden partner szervezet belső, valamint kapcsolati és adminisztrációs tevékenysége terén. A rendszerszervező munkám elismeréséért Stromfeld Aurél díjat kaptam.

1.8. Befejezés

1. Azzal a reménnyel zárom cikkemet, hogy az olvasónak sikerült bemutatnom azt az elemzési, probléma feltáró, javaslattevő, szervezési, döntés előkészítési rögzös utat, melyen végig haladva, egy szakmai meggyőződés **elültetett magjától** (1972) a megvalósítás első fázisáig (1983) a magból **megeredt, megerősödött gyökerekhez eljutottunk**.

2. Ez azonban csak az egyik oldala a cikkemben rejlő törekvésnek. Azt is igyekeztem bemutatni, hogy egy elavultnak, az érdemi munkát jelentősen hátráltató, gazdaságtalan szervezeti-működési **rendszer megreformálásának meg van a maga logikája**. Ezt a logikát nem én találtam ki. Ennek a rendszerszervező munkának nevezett tevékenységnek az elvi és gyakorlati alapjait, módszereit a vonatkozó szakirodalomban meg lehet találni. Erre a logikára épül a legmagasabb tudományos (PhD és akadémiai doktori) képzés is. **Ezt a logikát követtem, követtük a munkacsoportban, amikor a problémákat, anomáliákat feltártuk, okait és kihatásait elemeztük, változatokat dolgoztunk ki a megoldásra, bemutattuk a végleges javaslatunkat és megvédtük azt.**

Erre a gondolatra azért tértem ki ilyen részletesen, mert az utóbbi évtizedekben számtalan esetben tapasztaltam kivizsgálatlan, elemzés és mérlegelés nélküli szervezési, átszervezési ötleteket és azok sajnálatos megvalósítását.

3. A cikk jelentős terjedelmet szentel az indoklási, a javaslattevő, a hosszadalmas, több évre elnyúló döntés előkészítő/egyeztető eljárásnak és döntési eljárás bemutatásának. Ebből látható, hogy **nem mindig a szakmai hozzáértés, a bizonyított tények és logikus javaslatok mentén születnek a döntések**, hanem hosszú távra meghatározza egy politikai döntés azoknak a sorsát. A cikkem elején részletezett első integrációs változatot csak két évig lehetett működésben tartani, le kellett mondani a kiérleléséről, továbbfejlesztéséről, mert egy **VSZ főparancsnoki katona-politikai „javaslat” miatt az integrált szervezetet meg kellett szüntetni**. A miniszter már ekkor is Czinege Lajos volt és még ő volt a miniszter akkor is, amikor mi elkezdtük a megváltozott haditechnikai kihatások miatt a rendszerszervezést, és neki kellett döntenie az integrációról (az 1963-as fiasco-ra visszaemlékezve, azt is figyelembe véve talán) 1983-ban. **Ennek volt köszönhető a kidolgozási munkánk esetenkénti meg-megállása, hónapokon keresztül szüneteltetése, a miniszteri döntés halogatása és az általa elrendelt**

széles körű informális tájékozódás, a „puhatolózás”, a fogadókészség bemut-
szése mind a VSZ tagországoknál, mind a Főparancsnokságnál, mind a hazai
kormányzati és politikai színtereken.

4. A cikkem szokásosnál nagyobb részletességét azzal indokolom, hogy ha
legalább csak egy olyan tézist is talál benne az olvasó, amely a mai elméleti,
vagy gyakorlati élethez felhasználható, már akkor is érdemes volt a részletekbe
belemennem.

1.9. Epilógus

Az 1982. évi, eredeti javaslatunknak megfelelő, teljes körű, a hadtápra és a
többi kimaradt szolgálatra is kiterjedő integráció megvalósításának előkészítését
Oláh István honvédelmi miniszter²⁰ 1986-ban elrendelte. Ennek, általa kimondott
oka az volt, hogy **a teljes körű integrációval a kezdetektől fogva egyetértett
és nem nyugodott bele a fél megoldásba**. A megvalósításra azonban a sajná-
latos korai halála miatt még várni kellett.

„A rendszerváltás a hadseregben már 1989-ben elkezdődött²¹. A kormány
1989. november 30-i határozata szerint további 20-25 százalékos csapatcsök-
kentést kellett végrehajtani. Kettéválasztották a vezetést: ezt a feladatot a Hon-
védelmi Minisztérium és az újonnan létrehozott Magyar Néphadsereg Pa-
rancsnokság (00107/1989. számú HM parancs) végezte december 1-jétől. A ma-
gyar haderő új hivatalos megnevezése 1990. március 15-től Magyar Honvédség
lett. Ekkor a Magyar Néphadsereg Parancsnokság is Magyar Honvédség Pa-
rancsnokságra változott.

A hadsereg csökkentésével párhuzamosan, **1990-ben az MH Anyagi-Tech-
nikai Főcsoportfőnökség (MH ATFCSF-ség) megalakulásával egységes ve-
zetés alá került 17 anyagi-technikai szolgálat** a Magyar Honvédség Parancs-
nokságán. 1991-92-ben a fegyverzeti és technikai, valamint a hadtápszolgálatok
közös szervezetbe vonásával megalakultak a katonai szervezetek anyagi-tech-
nikai szolgálatai, megkezdődött a működés integrálása is.”

Ezt az epilógust azért fűztem a befejezés után, hogy bemutassam **hogyan fej-
lődtek tovább az 1983-ban megerősödött gyökerek és valósult meg az in-
tegráció az eredeti koncepció szerinti rendszerszervezés alapján**. A gyöke-
rekből kinőtt „ágkoronák” az elmúlt 24 év alatt **sokszor kerültek „átoltásra”,** a
lombozat **egyes ágait többször is kiritkítették, elnevezésük is többször válto-
zott, de az eredeti gyökerek a mai napig megmaradtak.**

Felhasznált irodalom:

1. Dr. Bencsik István: Gondolatok az anyagi-technikai biztosítás korszerűsíté-
séhez. Honvédelem 1972/6 T szám.

²⁰ Oláh István honvédelmi miniszter. Hivatali idő: 1984. december 6. – 1985. december 15
(Forrás: internet)

²¹ Az idézet forrása:

dr. Gáspár Tibor nyá. vörög. „Fegyver- és lőszerbiztosítás” című könyve (kiadás alatt) 202-203

2. Dr. Bencsik István: Gondolatok a technikai biztosítási rendszer korszerűsítéséhez. Honvédelem, 1974/2 T szám.
3. Dr. Bencsik István: Az anyagi-technikai biztosítás rendszerszervezése, a további előrelépés útján. Honvédelem, 1977/2 T szám.
4. Dr. Gáspár Tibor: Katonai Logisztika 2013-1.szám 92-93.oldal Fejezetek a fegyverzeti szolgálat és jogelődjei történetéből IV. rész, HL MN – KGY A II/B – 32/b
5. Dr. Gáspár Tibor: „Fegyver- és lőszerbiztosítás” című könyve (kiadás alatt) 144-145., 147.,190-191., 202-203. oldalak
6. Magyar Ildikó: A Magyar Néphadsereg szervezeti korszerűsítésére irányuló törekvések 1961-1962-ben, néhány szervezeti változtatás, átszervezés tükrében Hadtudományi Szemle 2012. 5. évfolyam 1-2. szám 333-336. oldalak
http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_alt_magyar_ildiko_330_337.pdf

A cikket lektorálta:

Dr. Gáspár Tibor ny. mérnök vezérőrnagy

Dr. Turcsányi Károly ny. mérnök ezredes